

Page 2.

4/2

ISGRAFIKA

ISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

CSERELISTA TAUSCHLISTE LISTE D'ECHANGE

PÓKA György
5700 Gyula
Béke sugárút 68

POÓR Ferenc
8200 Veszprém
Ifjú Kommunista ut 4/7

PROHÁSZKA Antal
2700 Cegléd
Ősz u.4

RÉTHY István
1026 Budapest
Julia u. 2/c

RIPKA, Titus
Komarno
Sidlisko 3 bl. J/33
CSEHSZLOVÁKIA

Dr.SEMSEY Andor
1122 Budapest
M.Jakobinusok tere 4/b

SOÓS Imre
2700 Cegléd
Achim u. 7/a

SZABÓ István
7633 Pécs
Türr l.u. 11/a

SZATYOR Győző
7635 Pécs
Csoromika dűlő 19

SZÁSZ Sándorné
1149 Budapest
Egressy ut 78-11

SZENTESI Flórián
7623 Pécs
Hőgyes E.u. 25/27

SZENTGYÖRGYI István
3300 Eger
Arany J. u.20

SZIGETI István
1130 Budapest
Mukk S. u.2/c

SZIJ Rezső
1136 Budapest
Rajk L.u. 9.

SZILÁGYI Géza
7625 Pécs
Aradi Vértanúk u.50

SZINETÁR Judit
7621 Pécs
Rákóczi u.35

SZOMOLÁNYI András
7635 Pécs
Fekete u.1.

SZÖLGYÉMI Pál
2500 Esztergom
Mikszáth u.21

SZÜCS Dezső
3254 Váraszó
Rákóczi u.1.

Dr.TAKÁCS J. zsef
7623 Pécs
József A.u.8

Dr.TAKÁCS Tiborné
2700 Cegléd
Puskin u. 5

TASI Miklós
4200 Hajduszoboszló
Vöröshadsereg u.15

TAVASZY Noémi
1054 Budapest
Széchenyi u.1

TOKA János
3300 Eger
Foglár u. 1.

TÓTH Imréné
2700 Cegléd
Pesti u.25

TÓTH S. László
6800 Hódmezővásárhely
Szilva u.14

VARGA Antal
7621 Pécs
Toldi M.u.8

VARGA Dánielné
4150 Püspökladány
Haladás u.30

VÁROSI KÖNYVTÁR
8300 Tapolca
Tópart

VASKÓ Pál
3399 Andornaktálya
Rákóczi u.33

VIDA Ferencné
1037 Budapest
Gyik u.3.

A cserelistára aktív gyűjtőket, azaz megfelelő számú saját lappal rendelkező cseretársakat veszünk fel. Következő számban kezdjük közölni a pártoló tagok listáját, akik között az új tagok, és a kezdő gyűjtők neveit ill. címeit is közreadjuk.

ISGRAFIKA

ISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE — XIII. ÉVF. 2. SZÁM
SZERKESZTŐ: GALAMBOS FERENC — A KIADÁSÉRT FELEL: RÉTHY ISTVÁN K.B.K. TITKÁR
1026. BUDAPEST, II. JÚLIA U. 2/C.

SIKLÓSSY LÁSZLÓ

Siklóssy Lászlót művészeti íróként tartja számon az a pár rövid, hiányos, tévedéseket is bőven tartalmazó lexikoncikk, amely megemlékezik róla. Ennek részletesebb feldolgozása mind máig hiányzik. Pedig Siklóssy László volt, mint művészeti író; a magyar művelődéstörténet egyik legkitűnőbb előjét tisztelhetjük benne, akit nemcsak a sokoldalúság jellemez, hanem nyelveiben és tanulmányaiban megnyilvánuló problémaérzékenység, önállóításokon alapuló összefoglalás és a feldolgozatlan területek vonzása is. És a mi szempontunkból a legjelentősebb: Varju Elemér és Czákó Elemér párral írása mellett benne tisztelhetjük századunk első harmadának legnagyobb orisológusát, akinek kutatásai nélkül nem tarthatna ma ott a magyar ex libris szakirodalom, ahol tart. Ez pedig olyan érdem, amelyet elsősorban nemcsak a magyar ex libris barátainak kell megbecsülnünk.

A kiváló művelődéstörténész 1881. december 8-án született Budapesten. Általános iskoláinak elvégzése után jogi doktorátust szerzett, majd Ugyvédi vizsgát tett, de Ugyvédi gyakorlatot nem folytatott soha. 1899-ben az Országos Magyar Könyvtárosok Egyesületében vállalt állást, amelynek 1933-ban a vezetője lett és ez is maradt 1937-ig.

Utána a képviselőház osztályfőnökévé nevezték ki és mint ilyen ment díjba.

A hivatali munka közel sem elégitette ki és töltötte be az életét. Megszervezte és igazgatta a Szent György-Céhet, a Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesületét (1909-1945), amely kiállításaiival és aukcióival komoly szerepet töltött be a magyar műgyűjtés történetében. Ő szerkesztette a Szent

György Céh "A Gyűjtő" című folyóiratát is (1912-1920), amely a gyűjtésről vonatkozó cikkeivel művészet- és iparművészettörténeti tanulmányaival egyszerűen szolgált mind a műgyűjtés, mind a művészettörténet nemes ügyéért. Mellesleg megírt közel 20 könyvet is, a Pesti Hírlap és a kor legkomolyabb művészeti folyóirataiban pedig több tucat alapvető tanulmánya jelent meg, amelyeket - ha egy-két adatukat helyesbitette is az újabb kutatás - ma sem nélkülözhetnek a szakmabeliek. Ez pedig fél évszázad távlatából sem lebecsülendő eredmény.

Első kötete az "Egy kötet vers" (Budapest, 1901) még nem jelzi a későbbi kulturhistórikust. Első ilyen jellegű munkáját a magyar éremművészetnek szentelte (A modern magyar éremművészet és művelői. Bp. 1910). Sikereire mi sem jellemzőbb, hogy még ugyanabban az évben Brüsszelben franciául is kiadták. Olaszországi utazásának "Róma" című utikalauza (Bp. 1910) lett az eredménye. 1913-ban szerkesztésében jelent meg "Az ex libris Magyarországon és külföldön" c. hatalmas munkája, melynek taglalását exlibrisológiai munkásságának elemzésével kapcsolatban fogjuk megejteni. Különszen sikeres volt számára az 1917-es esztendő, mert ekkor három könyvet publikált. Kettő ezek közül a magyar kerámia multjához szolgáltat felbecsülhetetlen adatokat (Kuny Domokos. Egy budai kerámikus a XVIII. században. A magyar kerámia története. Holics, Tata, Stomfa.), a harmadik pedig "A világháború a művészetben", amely mint A Gyűjtő különszáma, az érdekes témával elsősorban a német és osztrák anyag felhasználásával foglalkozott. "Aprógyűjtés" (Bp. 1918) c. könyvecskéje a kispénzű műgyűjtőknek ad elévülhetetlen tanácsokat és a gyűjtőknek ma is nélkülözhetetlen "vad mecum"-a. A monarchia felbomlásának és a közös javak felosztásának köszönhető megszületését követő könyve (Műkincseink vándorútja Bécsbe. Bp. 1919.) amelyben bebizonyította, hogy a Habsburgok nemcsak politikailag és gazdaságilag nyomták el évszázadokon keresztül Magyarországot, hanem kulturális értékeiből is kifosztották. A trianoni békeszerződés megfelelő cikkelye következtében, sajnos, ezeknek csak egy részét kaptuk vissza és számtalan könyv- és levéltári anyag, valamint világhírű műkincs (pl. a nagyszolymosi aranykincs stb.) még most is az osztrák közgyűjteményeket gazdagítják.

A Szent György Céh megszűnése, valamint az elszegényedett ország gazdasági nehézségei miatt Siklóssy László érdeklődése más területek felé fordult. 1921-1922-ben látott napvilágot "A régi Budapest erkölce" című háromkötetes munkája, amely új anyagok feltárásával és az elfeledett anyagok életrekelésével (társasélet, mulatságok, prostitúció stb.) többet árul el a korról, mint a köztörténet hadi, politikai-, diplomáciai és gazdasági vonatkozásai. E témakörben mind máig a legjobb feldolgozásának tartják számon; erre mutat az is, hogy nemrég új kiadásban is megjelent. Az erkölcs-történet után a sporttörténet következett. E tárgyba vágó összefoglaló munkája (A magyar sport ezer éve I-III. kötet. Bp. 1927-1929.), az első összefoglaló munka a maga nemében. Időben a magyar történettől a múlt század végéig tárgyalja témáját és az olyan érdekes adatok mellett, mint pl. az árpádkori női futóversenyek, a sport minden ága mellett foglalkozik a vadászattal, a lovaglással, a lovagi tornákkal és még sok egyéb, ma már

TÁBOR János klisérajza P1

k hírből ismert sporttevékenységgel. E munka illusztrációs anyag a miniatúráktól a régi metszeteken át a múlt századvégi fényképekig páratlanul gazdag lehet. A sporttörténet Siklóssy e nagy művével foglalt helyet a magyar kultúrtörténetben. "Svábhegy" című könyvében (Bp. 1919.) minden kulturális adatot összehordott, amely Budapest e kedvelt területéhez kapcsolódik. Nem érdektelen témát dolgoz fel az újabb Siklóssy kötet sem (Miképpen épült Budapest? Bp. 1921.). E munkájában 624 oldalon 553 kép kíséretében lényegében a Fővárosi Közmunkák Tanácsának történetét írta meg. A mű kritikusa a könyvet Budapest "vie romance"-jének nevezi, annak elnevezésére, hogy tudományos felkészültséggel kíséri figyelemmel 1870-től Budapest világvárossá alakulását, az Andrássy ut kiépítésétől a hegyvidékek beépítésén át Lágymányos és Kelenföld megalapításáig és a Tabán újjáépítéséig.

Siklóssy Lászlónak, aki majdnem 40 évet töltött el az országgyűlési irodájában, szinte önként kínálkozott a téma következő könyve (Az országgyűlési beszéd utja. Bp. 1939.) megírásához. Ez is a hangyaszorgalmu, a precíz, aprólékos munkamódszerét dicséri és a tárgybeli szempontokon túl a történeti vonatkozásaiban is igen sok adatot tartalmaz. E tárgykörhöz kapcsolódik "Az első országgyűlési napló és jegyzőkönyv problémája" c. kiadvány is (Bp. 1940.).

Folyóiratokban megjelent tanulmányainak sokaságából csak a legértékesebbekre hivatkozhatunk. Ezirányú munkásságát három főcsoportra oszthatjuk. Az első csoportba a kortárs művészekkel foglalkozó írások tartoznak. (A modern érem- és plakettművészet. Vasápművészet. Ujság, 1910. - Dudits Andor. Művészet. 1911. - Tichy Kálmán és Tichy Gyula. Magyar Iparművészet. 1916.

Tardos-Tauszig Ármin. A Gyűjtő. 1917. - Hosszu Márton festőművész. Pásztortűz. 1925. - Márk Lajos. Képzőművészet. 1926. - Nagy István. Művészeti Szalon. 1927. - Makoldy József festőművész. Művészeti Szalon. 1927. - A budapesti Műcsarnok Őszi Tárlata. Művészeti Szalon. 1927. - A rész-karc az arcképművészet szolgálatában. Művészeti Szalon. 1927. - A rézkarc. Művészeti Szalon. - László Fulöp. Budapesti Szemle. 1938. - Politikai gunyrajzok. Tükör. 1940. - Az Országos Magyar Kerámia Kiállítás. Magyar Iparművészet. 1942.) E csoporthoz számíthatjuk a régebbi képzőművészettel foglalkozó írásait is (Barabás Miklós. Pásztortűz. 1925. - Még egy Dürer adtunk Németországnak a XVI. században. Képzőművészet. 1928. - Boucher, a báj festője. Művészeti Szalon. 1929.). Tanulmányainak második csoportja az iparművészet-történet (Kerámia, szőnyeg, butor stb.) tárgykörét érinti (Erdélyi török szőnyegek. A Gyűjtő. 1914. - Stomfa és a holicai gyár apró versenytársai. A Gyűjtő. 1916. - Néhány adat a tatabányai kerámiaiparra vonatkozólag. A Gyűjtő. 1916. - Kétszáz év egy erdélyi céh munkájából. Pásztortűz. 1925. - Erdélyi szőnyegek. Pásztortűz. 1925. - Két magyar faliszőnyeg-amatőr a XVI. században. Képzőművészet. 1927. - A holicai fayance. Képzőművészet. 1930. - A budai majolikagyár története. Képzőművészet. 1930. - Az ágy fejlődése. Képzőművészet. 1930. - Herend helye a magyar kerámia fejlődésében. Magyar Iparművészet. 1939. - a herendi porcellángyár 100 éves Hungarian Quarterly. 1940.) Legértékesebbek azonban azok az írások, amelyek a magyar műgyűjtés történetével foglalkoznak. (Művészeti séták. A Gyűjtő. 1913. - Modern tárgyak gyűjtése. Magyar Iparművészet. 1919. - Műbarátok az utolsó Árpádok korában. A Műbarát. 1921. Erdélyi múkincsei. Művészeti Szalon. 1926. - Porcellángyűjtés. Képzőművészet. 1928. - A porcellán-jegyrről és a porcellánhamisításról. Képzőművészet. 1928. - Vitéz János, a humanista gyűjtő. Képzőművészet. 1929. - Múkincseink sorsa a mohácsi vész után. Képzőművészet. 1932. - Az Anjouk mint amatőrök. Képzőművészet. 1932.); ezek a tanulmányok nemcsak ma is használhatók, de a magyar műgyűjtés összefoglaló történetének a megírásához sem nélkülözhetők.

Mint már mondtuk, Siklóssy László a legnagyobb magyar exlibrisolósok közé tartozik. Érdeklődése e műfaj felé a tizes években kezdődött. Az akkori, viszonylag kisszámú magyar gyűjtőt, akik addig a német és osztrák egyesületek tagjaiként folytatták tevékenységüket, igyekezett a Szent György Céhben tömöríteni, nem is sikertelenül. Saját maga is gyűjtött és a kor kiváló magyar művészeitől voltak ex librisei. (Nagy Sándor, Tábor János, Bottka Miklós, Sassy Attila stb.) A Szent György Céh folyóiratát a Gyűjtőt, az ex libris gyűjtőknek is rendelkezésére bocsájította. 1913-ban az Iparművészeti Muzeumban megrendezte a második magyarországi nemzetközi ex libris kiállítást, ahol pár supralibros és 27 régi magyar ex libris bemutatása mellett 432 magyar és külföldi ex libris került a közönség elé. A kiállító művészek között ott szerepeltek a legjobb hazai (Nagy Sándor, Gara Arnold, Makoldy József, Biró Mihály, Márk Lajos, Tichy Gyula, Prihoda István, Kürthy György, Conrad Gyula, Faragó Géza, Sassy Attila, Reiter László, Divéky József, Haranghy Jenő, Bottka Miklós, Gulácsy Lajos stb.) és külföldi (Guthrie Vachal, Ubbelode, Kunst, Soder, Geiger Heroux, Rheude, Koblich, Struck, Orlik, Rassenfossé, Ade, Jilkovsky, Stafl, Walter

ane, Lilien stb.). A kiállítással egyidejűleg megjelentette "Az ex libris Magyarországon" című cikkét (7-48.l.) az általa szerkesztett "Az ex libris Magyarországon és külföldön" című ragyogó kiadványban. A francia nyelvű cikk elsősorban dolgozta fel az anyagot a régi magyar ex librisre vonatkozólag, nagyjából eredeti kutatások alapján és minden előzmény nélkül. A modern rag számbavételénél a teljességre való törekvése és az egyes művészek által alkotott esztétikai jellemzése dicsérendő. "Az ex libris Magyarországon és külföldön" című kiadvány három változatban látott napvilágot. Az első és a legegyszerűbb A Gyűjtő 1913. évi 6-8. számában jelent meg 144 oldalon, vegyközi illusztrációkkal. A középkiadás változatlan szövegrész mellett 26 táblát is tartalmazott. Legszebb azonban a mindössze 150 számozott példányban, antilopbőr kötésben megjelent luxuskiadás, amely a szövegrész mellett 120 táblát közöl, amelyek között igen sok az eredeti grafika. Ezt tekinthetjük egészen napjainkig a legszebb magyar ex libris kiadványnak. Ma már olyan ritka, mivel egy része külföldre került, egy része pedig a második világháború alatt megsemmisült, hogy az elmúlt 25 évben sem az antikvárforgalomban, sem a könyvveréseken nem fordult elő és értéke a hazai gyűjtőket figyelembevéve is 2.500 forint körül mozog.

A Szent György Céh Siklóssy László javaslatára elhatározta ex libris kiadását is. Nagy Sándor, Bayros, Gara Arnold, Riquer, Bottka István, Divéky József, Conrad Gyula, Sassy Attila és Silvio Sartori legfontosabb ex libriseinek kiadását vették tervbe. A világháború e kiadványok megjelentetését megakadályozta: az egyetlen kiadott mappa, Forbát Alfréd: Ex libris c. munkája (1916. 100 számozott példány) az eredeti kiadási tervben nem is szerepelt.

Siklóssy László "Aprógyűjtés" című munkájában (Bp. 1918. Táltos.) 48. fejezetet szentel az ex libris gyűjtésnek (36-46.l.). Az itt leírt társadalmi viszonyai, észrevételei, javaslatai ma is helytállóak és minden kezdő gyűjtő számára hasznos olvasmány.

Az első világháború után a kiváló exlibrisológus nagyobb kulturhistóriai érdeklődés miatt csak egy-egy cikk erejéig kirándult az ex libris területére. Írta meg ezek közül "Az ex libris gyűjtés és csere" címűt, a Képzőművészeti Szalonban megjelent írását, "Az erdélyi ex libris" című dolgozatát a Képzőművészeti Szalonban megjelent tanulmányát (1931. 5-6.sz. 4-12.l., 13-20.l.), amelyek nemcsak az ex libris iránti szeretetéről, de tudományos munkamódszereinek alaposságáról is tanuskodnak. A MEGE-hez való kapcsolata igen laza volt; mindössze "Haranghy Jenő: 12 rézkarca" című kiadványához (1935.) írt magvas előszót.

Siklóssy László 1951. június 19-én hunyt el. Gyűjteménye zugkereskedelmi tárgyként lett és szétszóródott. Nagyságát nem is ismerjük. Egy részét még a luxuskiadásban megjelent eredeti grafikák többletpéldányait - sikeresen megvásárolnom; ezek a saját gyűjteményembe beosztott 1-1 lapon túl a közönséget a csereviszony keretén belül különböző bel- és külföldi gyűjtőkhez kerültek. Halála ugyszólván teljesen visszhangtalan maradt. Emlékének életben tartása és felszínre hozása elsősorban nekünk, a magyar ex libris gyűjtőknek a kötelessége.

Galambos Ferenc

VIRÁGOS EXLIBRISEK

Herbert OTT fametszete X2

Nagyon sok rokon vonást fedezhetünk fel a könyvbarátok és a virágkedvelők között. A virágoknak éppen olyan nagy szerepük van abban, hogy életünket szebbé tegyék, mint a könyveknek. Nem is lehet csodálkoznunk azon, hogy amikor a művészek a könyvjegyeken képes ábrázolásokban jelenítik meg a könyv tulajdonságának érdeklődési területeit, gyakran szerepeltetik a virágokat.

Végtelenül sok olyan ex librisrel találkozunk minden gyűjtő és kisgrafikabarát, amelyeken valamilyen formában virágok láthatók. Ezek lehetnek a gondolatok közlői, de szerepelhetnek csupán díszítő célzattal is. Lehetnek botanikailag nemcsak a nem, hanem a faj tekintetében is meghatározhatók és lehetnek többé-kevésbé stilizáltak. Rövid kis elmefuttatásomban elsősorban azokat emelem ki, melyeknek virágábrázolásai egy bizonyos fajtára vonatkoznak. A stilizált virágképeket általában nem sorolom ide, de a stilizált virág - minden botanikai határozatlansága ellenére is - a könyvjegy tulajdonosának virágszeretetéről tehet tanúságot.

A tematikus kisgrafikagyűjtésnél - ezt megfigyelhetjük a szőlős-boros, zenei, műemlék stb. témáknál is - nemcsak a grafikai alkotás művészi értékét vizsgáljuk, hanem magát a tárgyat is. Ebből következik, hogy néha el kell tennünk attól az elvtől, mely szerint a kisgrafikagyűjtés elsősorban műgyűjtés, azaz művészi értékkel bíró alkotások gyűjtése. Ezt a mi esetünkben akkor tehetjük, ha egy ex librisen ritkábban látható virággal találkozunk, vagy amikor egy híres ember: tudós, államférfi könyvjegyén láthatunk virágos ábrázolást. Soha sem szabad elfeledkezni arról, hogy az ex libris nemcsak művészeti alkotás, hanem kultúrtörténeti dokumentum is.

Gerard GAUDAEN fametszete X2

Gyakran a művész nem is szándékozik egy meghatározott virágfajta-
t szólni. Egyszer megkérdeztem az ismert lengyel grafikusművész Zbigniew
LATOWSKIT, hogy egyik exlibrisén miféle virágot ábrázol? Dolatowski-
tgot, felelte mosolyogva. Más művészeknél is gyakori az ilyen "fantázia-
ig".

Mint tudjuk, az első ex librisek leginkább cimeresek voltak. A kere-
is díszíthették virágokkal, virágfüzésekkel, de magukban a cimerekben is
ettek virágképek. A két leggyakoribb cimervirág a rózsza és a lilium,
dkettőnek a heraldikában meghatározott stilizált alakja van. A természe-
előképhez a rózsza áll közelebb. Ez szerepel a lengyel gyűjtő W. Egiersdorff
ére készült cimeres ex libriseken, így NAGY Árpád fametszetén is. A
erállatok is tarthatnak rózsát a mancsukban, mint pl. az Eszterházy-cime
fje 3 szál vörös rózsát és ez látható az Esterházy-ex libriseken is. A
ldikai lilium távol áll a természetestől. Firenze cimereiben is stilizált
m van, utalással a város régi Fiorenza nevére, melyben felfedezhetjük a
ág) szót. De természetes liliumábrázolás is előfordulhat a cimereken. Így
első ismert virágábrázolásos magyar exlibris 3 szál koszorúból kinövő ter-
zetes liliumot mutat cimerpajzsba foglalva. Alkotója Szelepcsényi György,
agyar rézkarcolás uttörője, a későbbi esztergomi érsek. Ezt az ex lib-
Franziskus Ghelf részére készítette Rómában, az 1635. évben. Az egyet-
ismert példány az innsbrucki könyvtárban található és a hazai irodalom-
elősőr Arady Kálmán, a régi magyar ex librisek legkiválóbb kutatója
rtette. (Művészettörténeti Értesítő, 1960. évi 3. sz.) Ez az ex libris
lepcsényi György korábban közreadott oeuvre-listán még nem szerepelt.

Sok szempont vezérelheti az ex libris megrendelőjét és készítőjét, hogy témaképpen virágot válasszanak. A virág végigkíséri egész életünket, örömmünknek, bánatunknak sokszor ez ad kifejezést. Otthonaink elválaszthatatlan tartozéka és ha egy interieur-ábrázolás kerül az ex librisba, nem ritkán láthatunk azon vázába helyezett csokrot vagy cserepes virágot, mint pl. muskátlit Gáborjáni Szabó Kálmán több könyvjegyen.

Szorosabb kapcsolatot jelentenek az ex libris tulajdonosával a foglalkozásra utaló virágok. Itt elsősorban a gyógyszerészek, orvosok gyógynövényábrázolásos könyvjegyeire gondolok. Leggyakoribb ezeken a gyűszűvirág (*Digitalis*), székfű (*Camomilla*), ez utóbbi a drogistáknak is nemzetközileg elfogadott emblémája, továbbá az ezerjófű, és még számos, a nagyközönség által kevésbé ismert gyógynövény. Gyógyszerészek ex librisein gyakran mészár és mérleg is társul a gyógynövények mellé. Hogy a "sciencia amabilis" művelői, a botanikusok előszeretettel választanak virágos témát, az csak természetes. Soó professzor részére Várkonyi Károly készített ex libris-rajzot, melyen az orchideák egész sora látható. Sterbenz Károlynak Mátyás Vilmos részére készített lapján a nagy magyar botanikusnak, Kitaibel Pálnak születésnapját látjuk, felette a róla elnevezett Kitaibel-fűve (*Kitaibelia vitifolia*). Egy dán kertész, Jørgen JENSEN, egyben amatőr grafikus, színes linómetszetein egész sorát jeleníti meg a virágoknak: hóvirág, szélrózsa, salátaboglárka stb. Kertészek ex librisein gyakoriak a készítésük jeleit: ásás, öntözés, virágvágás közben láthatjuk a tulajdonost szimbolizáló alakot. G. GAUDAEN kertész ábrázolása mellé egy kínai mondást fűzött a szerencsés új évet kívánó gyűjtő, Karl Astor: "Ha boldog akarsz lenni egy órára részegedj le; ha három napra: házasodjál meg; ha egy hétre: vágjál disznót. De ha egy életen át boldog akarsz lenni, légy kertész!"

Az ábrázolt virágok kapcsolódhatnak egyes tájakhoz, vidékekhez. Sopron környékének híres ciklámenét Sterbenz Károly egész sok kisgrafikáján: ex libriseken, születési és házassági értesítéseken, újévi üdvözlőteken felfedezhetjük, gyakran a Hűségtorony társaságában. A debreceni egyetemi botanikai intézet Várkonyi Károly által készített ex librisén a hortobágyi flórát láthatjuk. Mecseki zergevirág van Korda Bélának Semsey Ágnes részére metszett linóján. Hegyvidéket érzékeltet a gyopár (*Edelweiss*) és a támic vagy encián (*Gentiana*). Ezeket, főleg a gyopárt előszeretettel választják könyvjegyvirággként a hegyek szerelmesei, turisták és alpinisták. Távoli földrészek iránti érdeklődésre utalnak az orchideák, a trópusok buja-kényes virágai. Kiváló grafikusok a szebbnél-szebb orchideás ex librisek egész sorát alkották meg (Vertel József, W. Jakubowski, C. Cinybulk, I. Zetti, F. Schimek stb.). A változatos formájú *Catleya*-fajok és a jellegzetes formájú Vénusz papucs (*Cypripedium*) szerepelnek a leggyakrabban. A tüskés kaktuszok is a távoli tájak levegőjét hozzák közénk, kedvelőit nem ritkán csipkelődő, humoros éllel jelenítik meg a grafikusok.

A tulajdonosok neve is inspirálhatja a művészt, amikor virágnevet megrendelője számára a névadó virágot ábrázolja. Talán a leggyakoribb ilyen névadó virág a margaréta (Kaveczky Zoltán: Gréti könyve, Fery Antal: Ex libris Gheri (=Margherita) stb.) Névre utalhat a rózsza, így Várkonyi Károly linója Roszka részére vagy W. Jakubowski metszete Rosanna Betocchi nevére,

slav RUSEK fametszete X2

ibbá a lilium, ahogy azt ugyancsak Jakubowskinak Liliana Tarozzi nevére
ült ex librisén láthatjuk. Nárcisz van Novicki lengyel grafikus Narcysa
ryna részére készült fametszeten. Férfi részére metszette jácintos könyv-
ét Tempinszky István, melyen a brazil tulajdonos keresztnéve szerepel
ios formában, mint Hyacinthus. De nemcsak a keresztnévre történhet uta-
G. Schelpe belga grafikus egy Buxbaum nevű gyűjtő részére virágos
pángógát (Buxum sempervivus) metszett. Érdekes szójáték Z. Dolatowski-
egy Kawecki nevű könyvbarát részére készült ex libris: kávécserje vi-
t ábrázol: kawa - Kawecki, Mondanom sem kell, hogy a családnévnek
ni köze a kávéhoz, ez az ábrázolás csak a művész játékos fantáziájának
üleménye.

Pam G. RUETER fametszete X2

A leggyakoribb ex libris-virág kétségkívül a rózsá, főleg a kerti rózsá, de szép számmal láthatunk vadrózsás könyvjegyeket is. Kedvelt az olyan elrendezés, ahol a hivatás szimbólumával együtt, esetleg hozzákötve szerepel, így a mérnöknél körzővel, vonalzóval (Ollé-Pinell lapja Manteró részére), grafikusnál vésővel (P. Uptis fametszete Kozlovszki részére), végyszéknél lombikkal párosítva, érzékelteti azt a vágyat, hogy a mindennapi életben is kapjon szerepet a szépség és a művészet. J. F. Saez spanyol művésznek Antoine Rousseau részére készített fametszetű könyvjegyen a főhelyet egy rózsá foglalja el. A kompozíció alatt olvasható spanyol vers magyar prózai fordítása ez: "Spanyolország egy rózsának és a napnak a csókjából született, ezért lángol mint a tűz a spanyol ember vére." Komorabb szimbólummal találkozunk Cyril BOUDA cseh művész rézkarcán, melyen Vlasta Opatrná részére készített: egy keresztrefeszített rózsát láthatunk rajta, a háttérben úszkás romokkal. A kompozíció a második világháború egyik legembertelenebb epizódjára, Lidice elpusztítására emlékeztet.

A másik minden időben nagy népszerűségnek örvendő kerti virág a liliom. Könyvjegyeken leggyakrabban a fehér liliomot ábrázolják, mint az ártatlanság szimbólumát. A grafikusok kedvelik a kontrasztokat, így az olasz Remo WOLF egy tüskés kaktusz társaságában mutatja be. Ritkábban egyéb liliomfélésekkel is találkozunk; Királyliliom van Fery Antalnak Lenkey István részére készített margitszigeti témájú ex librisén, utalással Szent Margitra, a királyi sarjra. Tigrisliliom és turbánliliom is látható egy-egy könyvjegyen.

Y Antal és A. HERCKENRATH
 metszete X2

Nem ritka a tulipán sem, akár vázába helyezve, akár kézben tartva, könyvre helyezve. Csányi Károly, művészettörténetünk nagy polihisztorja 1908-ban készített egy szép tulipános könyvjegyet akvarell-technikával, többszínű autotipia formájában került sokszorosításra.

A nárcisz is a gyakori könyvjegy-virágok közé tartozik. A fehér nárcis mellett gyakran szerepel a tölcseres szirma sárga zsongé. W. Jakubowski kékesi László rézmetszete illetve rézkarca is ezt ábrázolja.

A gyöngyvirág már a középkor óta kedvelt virágja a grafikusoknak. A eczky Ferenc kanonok részére 1800 körül készített ex libris címerében könyvre helyezett gyöngyvirágok vannak. Az eredeti rézlemez az eszterházi főegyházmezei könyvtárban őrzik. Kékesi László is készített rézkarca-átmaratásos technikával egy szép gyöngyvirágos ex librist Lippóczy Anna re.

Sorra vehetünk még a többi kerti virágot: dáliát, jácintot, pünkösdi t, sarkantyukát (*Tropaeolanum*), szekfűt, felemlítve egy-egy kimagaslóan ábrázolásukat, de talán soha nem érünk a sor végére. Ne gondoljuk azonban, hogy a művészek csak a kerti virágokat becsülik meg. Az ex libris helyet kap az erdő-mező tarka flórája is. A tavasz himnusa, a hóvirág-fehér és színes grafikákon egyaránt látható. Hérics, ibolya, kankorcsin, harangvirág mind megtalálja a maga művészt. Elsősorban a virágokat láthatjuk, melyeknek rajzi felépítése megragadja a művészt. Kékesi László saját exlibrise számára a neki nagyon kedves, reg-

gel virító kék katángot választotta és ezt karcolta rézbe festő palottája mellé. A pitypang (*Traxacum*) nemcsak a gyermekek között népszerű, hanem a grafikusok körében is. A szelek szárnyán szétszóródó termések az új élet felé való számyalást érzékeltetik, egyben az elmúlásra is utalnak, hiszen minden új élet keletkezését pusztulás előzi meg. A pitypangot a művészek gyakran helyezik játszadozó gyermekek kezébe, akik a szárnyas magvakat szertefújják. A cseh J. Vodrázka Dagmar névre készített egy ilyen rézkarcot. Ez a keresztnév az 1974. évi Bled-i kongresszus népszerű elnöknőjét, Dagmar Nováčeket, a mi kedves, magyarul tökéletesen beszélő Dagmar néninket jelent. Hans Bastanier német művész 1928-ban készített egy hasonló témájú lapot.

A bogáncsok változatos virágzat- és levélformái szinte kínálkoznak a grafikai megjelenítésre. A sok fajta közül itt csak a bábakalácsot (*Carlyna*) említem Sterbenz Károly és D. Janousek megfogalmazásában. A napraforgó Van Gogh óta a művészek egyik kedvelt virága. Gáborjáni Szabó Kálmán több ex librisén is találkozunk vele.

Erdők, mezők virágai mellett nem hanyagolhatjuk el a vizek flóráját sem. Népszerűség tekintetében itt a vízi tündérrózsa viszi el a pálmát. Vén Zoltán grafikusművész tündérrózsát ábrázoló ex librise bravúrosan használja ki a foltmaratás-adta lehetőségeket.

Ez a hevenyészett felsorolás csak kis részét említi meg az ex libris-virágoknak. A keszthelyi múzeum exlibris-kiállításán mintegy hetvenféle virág szerepelt és a téma gyűjtése közben ez a szám állandóan nő.

Bár a művész témaválasztását a megrendelő is befolyásolja, egyéni hajlandóságuk is belejátszik abba. Nagyon sok virágos ex librist készített az osztrák O. Feil, főleg kézzel színezett linómetszeteket. A cseh Dolezel, a francia E. Huber, a lengyel Z. Dolatowski és főleg W. Jakubowski, a magyarok közül Sterbenz Károly és Fery Antal tudnak nagyobb számú szép virágos oeuvre-t felmutatni.

Virágos ex libriseket 1963-ban Triesztben állítottak ki a X. Nemzetközi Virágkiállítással kapcsolatban, "Fiori negli Ex libris" címmel. Svájcban Ruth Irlet, az ottani exlibris-egyesület titkárja 1971 tavaszán Bemberben mintegy másfélszáz virágos ex librist állított ki. E sorok írója a budapesti kongresszus óta foglalkozik ezzel a témával. A gyűjtés eredményét kis házi kiállítás keretében a Kertészeti Egyetemen mutatták be, majd kibővítve a Keszthelyi Balatoni Múzeum állította ki 1971 szeptemberében. Összesen 23 ex libris került bemutatásra. A katalógus a nemzetközi kiállításokon szokásos adatközlésen kívül tartalmazta az ábrázolt virágok nevét és a katalógusrészhez egy magyar-latin, hivatkozási számokkal ellátott glosszárium csatlakozott. Sajnálatos, hogy a katalógus olyan gyenge minőségű sokszorosításban jelent meg, hogy az nem tette lehetővé a szélesebb körű propagandát. Ennek a kiállítás anyagnak egy részét 1972. decemberében az Építők Műszaki Klubja mutatta be, majd annak javarésze új lapokkal kiegészítve Debrecenben került a nagyközönség elé 1973. augusztus 19-én, a már hagyományossá vált virágkamevál alkalmából. A kiállítást a debreceni Pedagógus Szakszervezet Exlibrisgyűjtő Köre rendezte a Pedagógus Művelődési Házban, és Dr. Tóth Béla nyitotta meg. Remélhetőleg ezzel a kiállítással nem zárult le a magyarországi virágos ex-libris-kiállítások sora...

Semsey Andor

Ex libris
Réthy István

Gertrud REINBERGEN linómetszetéről készült klisényomat (X3-P1)

PAPP Henrik (1864-1910) rajza után MORELLI Gusztáv fametszete X2/2

AZ IPARMŰVÉSZETI MŰZEUM EXLIBRIS GYŰJTEMÉNYE

Az Iparművészeti Múzeum, több átmeneti megoldás után, 1896-ban alta el Üllői uti épületét s ennek tágas termeiben egyre több új terület-erjesztette ki gyűjtési körét. A kisgrafikával, pontosabban az exlibris mű-
veléssel való kapcsolatának első jelentős lépése az 1903. évi exlibris-kiállí-
vált.

A múzeumnak ekkor még nem volt saját exlibris-gyűjteménye. A régi
ár 1903/82. és 1903/115. szám alatt őrzi az akkori igazgató Radisics
S felkérő leveleit a nagyobb köz- és magángyűjteményekhez, hogy ve-
nek részt a kiállításon, "... hogy úgy a művészek, mint a közönség fi-
mémét ráirányítsuk a művészetek eme még nálunk kevésbé ismert ágára."
A megjegyzés a közönség széles köreire vonatkozhatott, hiszen mint
a 6. Elemér kiállítási katalógusából ismeretes, működtek már akkor is kivá-
xlibris-gyűjtők, igaz, hogy eléggé elszigetelten és csak a szakemberek
ismerten. A kor művészei között is lehetett bizonyos idegenkedés a mű-
velés iránt. Rozsnyay Kálmán, színész, újságíró (1872-1948) az Iparművészeti Mú-
zeum későbbi donátora, nagy exlibris-gyűjtő, őszintén ír erről, elmondva,
hogyan törekedett ő arra, hogy exlibris-rajzolásra buzdítsa a magyar
készeket és mi volt az eredmény? "Bizony kérem, engem kinevettek."
(Magyar Iparművészet, 1904. 232. old.)

Az Iparművészeti Múzeum elgondolása az volt, hogy a nagyszerű anya-
múzeum kiállításával megváltoztassa az exlibris-szemléletet s ez sikerrel
A kiállítás, amely régi magyar-, modern nemzetközi-, és grafikai sok-
színű technika-ismertető részekből állt, nagymértékben felkeltette az ér-
deklést az exlibris-művészet és gyűjtés iránt, kedvet teremtett az exlibris-
gyűjtésre és megláttatta a műfajban rejlő modern művészeti lehetősége-
ket. A hazai exlibris-művészet ugyanis ekkor kapcsolódott bele a művészeti
élet megújulásába, ami Európaszerte megdőntötte az addig majdnem
szigorúan tulajdonosi címeket ábrázoló exlibris "egyeduralmát" s az exlib-
ris megrendelő egyéniségét kifejező műalkotássá tette.

Az exlibris-alkotókedv növelése céljából maga Radisics is készítettett
katalógist Nagy Sándorral és exlibris készült az Iparművészeti Múzeum és Is-
tván könyvtára számára is. (Papp Henrik-Morelli Gusztáv.) Mindkettő
az exlibris új társadalmi szerepét hangsúlyozza.

Érdekes, hogy Radisics, aki minden tevékenységében elsősorban a "nem-
zetosság kibontakoztatására" törekedett, magyar nevet keresett az
exlibrisnek és Ballagi Aladár a "könyvgyűjtő-címer" megnevezést ajánlotta.
A kiállítást követően rövidesen megjelenik az exlibris az Iparművésze-
zeti Múzeum gyűjteményében. Még 1903-ban került a múzeumba Rozsnyay Kál-
mánnak exlibrisének kézi tussrajz-terve, John Hassal angol grafikus műve.

(Mlt. 324.) Ugyancsak ezévben került a muzeum gyűjteményébe Gord Craig: Ellen Terry-exlibrise, Rozsnyay jellegzetes kézírásával: "Ajándékoz 1903. III. 15. Rozsnyay H. Kálmán." (Mlt. 1692./174.)

Rozsnyay 904/243, sz. levelében 2000 darabos exlibris-gyűjteményéről ír, amelyből kiállítást szeretne rendezni a muzeumban. Feltehetően ezután került a muzeumba Rozsnyay exlibris-gyűjteménye, amely magyar, osztrák, német, angol és vegyes köteteket tartalmaz. A színvonalas gyűjteményben sok a nevezetes darab, pl. Gustav Klimt, Max Klinger, Walter Crane, Franz Bayros, Alfred Cossmann, Edward Burne-Jones művei. Számos francia, belga, skandináv, orosz, olasz, spanyol exlibrist tartalmaz, a szép magyar gyűjtemény mellett. A gyűjteményben legtöbb a német és osztrák, legérdekesebb az angol anyag, utóbbiban a korai Art Nouveau szép példáit is megtaláljuk. Mégis feltűnik a mai gyűjtőnek a századeleji gyűjtésnek az a vonása, hogy nem érdeklődött a régi anyag iránt és csak a kortárs-művészetet kísérte figyelemmel, ezt viszont széles nemzetközi kitekintéssel.

Ezt az érdeklődési kört tükrözi a Szent György Céh 1913. évi exlibris-kiállítása is, amely döntően modern nemzetközi anyagot mutatott be.

Hasonló jellegű az Iparművészeti Múzeum által 1931-ben megszerzett másik nagyobb gyűjtemény: Carl Kühnemann exlibris-gyűjteménye.

Számszerűleg ebben is a német anyag vezet. Megtaláljuk valamennyit az exlibris-művészetben jelentős szerepet játszó európai ország képviselőit ezeneken felül sok az amerikai, USA és kanadai munka. Kiemelkednek Franz von Stuck, G. Tobler, H. Vogeler, A. Rassenfosse, G. Standström, van der Fölkersam, Franz Marc stb. művei. Ebben a gyűjteményben is döntő a szecesszió, majd az ezt követő művészeti irányok szellemiségét sugárzó művek száma.

A két gyűjtemény anyagában sok a hasonlóság, mégis szemmel láthatóan élesen elkülönül a kettő, részben a kasirozás különböző módja következtében, részben azért, hogy a Rozsnyay-gyűjtemény lapjain a tulajdonos leveleiből ismert, jellegzetes szálkás álló írással olvashatjuk a meghatározást, míg a Kühnemann-gyűjtemény lapjait a beleltározó Csányi Károly jelezte monogrammjával.*

Höllrighl Alajos hagyatékával is került be muzeumunkba egy szerény kis exlibris-gyűjtemény. Ezeken felül hosszú időn át csak néhány darabban álló ajándékozások gyarapították muzeumunk exlibris-gyűjteményét.

A muzeum gyűjtése ugyanis nem volt egyenletes. Az 1903. évi kiállítás időszakának lelkesedése csakhamar csökkent. Nagy exlibris-rajongás időszakait a teljes közöny időszakai követték a muzeum életében. Az első hullám nagy alakjai Radisics Jenő és Czákó Elemér, a másodiké Csányi Károly, Höllrighl Alajos voltak, időközben az exlibrisgyűjtemény a tetszhalálba süllyedt, nagyon kevésbé gyarapodott. Az említett kutatók részben publikálták is a gyűjteményt, az utóbbi félszázadban azonban említés is alig történt róla.

*Mindkét gyűjteményben sok a nemes technikával, fametszet, rézmetszet, részben karc útján készült lap, de a gyűjtők szívesen vették a klisé útján sokszorosított művészi rajzu exlibrist is. Különösen a Rozsnyay-gyűjteményben sok a művész sajátkezű dedikációjával ellátott exlibris.

Csipkerózsika-álmából ébresztette fel a gyűjteményt Soó Rezső professzor 1969. évi hatalmas ajándéka. Az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta grafika- és exlibris-gyűjteményét, amelyet a szakértők a világ harmadik legnagyobb ilyen jellegű gyűjteményének tartottak. Ugyancsak ideajándékozta íbris és kisgrafika-szakirodalom-gyűjteményét, elsősorban osztrák és német lapok évfolyamainak sorozatát, amelyek nemcsak szakcikkeikkel segítik a kutatást, hanem nagyszerű illusztráció-anyagukkal és értékes műmellékleteik is kiegészítik magát a gyűjteményt.

A Soó-gyűjteményt többször ismertette a szakirodalom, e lap hasábjain. Mégis, az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéről szólva, itt is hangsúlyoznom kell, hogy a múzeum számára, értéke nemcsak mennyiségében van, hanem abban a körülményben, hogy helyreállította a számbeli aránytalanságot a régi és új anyag között-, hogy hézagpótlóan gazdagította a magyar gyűjteményt és hogy emellett az eddiginél is szélesebb nemzetközi anyagot juttatott a múzeumnak.

A gyűjtemény legértékesebb részének a régi magyar gyűjteményt (XVIII. sz.) tartom. Hiányoztak eddig a 30-as évek magyar mesterei, most bővebben képviselt Kozma Lajos és a Kner Nyomda remekei, Buday György, Varga Endre működése. Varga Nándor Lajos, Fery Antal, a mai mesterek közt szerepelnek, de ki győzné valamennyit felsorolni. A fiatalok közül említek még meg Vertel József, Litkei József, Gross Arnold, Diskay Lenke és másokat, akiknek művészetéről képet nyújt a gyűjtemény, amely elsősorban a hazai és az ország-, benne olyan művészeti centrumok, mint Debrecen exlibris-művészetének felélesztésére.

A gyűjtemény darabszáma megközelíti a 60.000-t és ebből a magyar anyag meghaladja a 10.000 darabot. Nagyon gazdag a régi nemzetközi, elterjedt az angol XVIII. sz.-i anyag. Ebben a gyűjteményben is számszerűen a német anyag vezet, de nemcsak minden európai ország, hanem Észak-Amerika, Ausztrália, Japán és a Közel-Kelet képviselőit is megtaláljuk benne. A kiemelkedő művészek felsorolását itt meg se kíséreltem. A gyűjtő arányosított súlyt, hogy elsősorban azok a művészek szerepeljenek a gyűjteményben, akik elsősorban az exlibris területén alkottak.

A hatalmas ajándék felélesztette a múzeum exlibris-érdeklődését. Nemcsak a gyűjtemény új jegyzékbevételéről és ennek megkezdődött mutatójáról, tervbevetük a régi törzsanyag új elhelyezését és rendezését is. A hatalmas ajándék beérkezése óta többet gyarapodott a gyűjtemény, mint az előzőekben. Elsősorban arról kell itt köszönettel megemlékeznem, hogy Galambos János több esetben is ajándékozott exlibriseket múzeumunknak és munkánkat több esetben segítette szaktanácsaival.

Az ajándékozás tényét és a gyűjteményt a Népszabadság 1969. szeptember 11. száma is méltatta.

A múzeum folytatni kívánja a gyűjtést és mivel különösen a mai anyagot a kiegészítésre, súlyt helyez a mai alkotások bekerülésére. Így került a gyűjteményünkbe pl. legújabbán Gyulai Liviusz exlibrise.

Arra sem volt mindeddig példa, hogy az Iparművészeti Múzeum exlibris-kiállításra külföldi kiállításra. Ez évben a Manchesterben bemutatott kiállítás címe Magyarországon című kiállításra többek között exlibriseket is

küldött a muzeum: Nagy Sándor, Kozma Lajos, Gara Arnold, Sassy Attila alkotásait.

Egyszóval, az Iparművészeti Múzeumban újra megindult az exlibris készítés és élet. Bármilyen hatalmas ma már a gyűjtemény, mégis mutatkoznak hézagok az anyag folyamatosságában. Ezeket szeretnénk kitölteni. Tudjuk, hogy nem lesz könnyű dolgunk, de el szeretnénk kerülni a stagnálás újabb időszakát.

Az Iparművészeti Múzeum adattára örömmel várja az érdeklődőket, akik a helyszínen kívánják tanulmányozni a páratlan gyűjteményt. Még jobban örülnénk, ha ez minél több exlibris-kedvelőt, művészt és szakirót serkentene újabb alkotásokra.

Weiner Mihályné

az Iparművészeti Múzeum ny. főigazgatója

Gerard GAUDIN
famestészete

DJAN
ian József
tszete X2

A BALATONI MÚZEUM ÉS A KISGRAFIKA

Nehéz dolog krónikásnak lenni, történelmet írni úgy, hogy abban ne legyen semmi pontatlanság és az írott szó évek múlva is igaznak bizonyuljon. Ezen felül nehéz feladat ez akkor, ha a krónikás maga is részt vett az eseményekben és ez nem egy esetben elfogulttá teszi, s akaratlanul is ártva ezzel a tárgyatlanságnak. Nehezíti még jelen esetben a krónikáíró munkáját, hogy a történelmi iratok hiányában a történelmi tények megismeréséhez a képekkel kell támaszkodni. Azonban a képekkel szemben a szövegnek kell a történelmi iratok hiányában a történelmi tények megismeréséhez a képekkel kell támaszkodni. Azonban a képekkel szemben a szövegnek kell a történelmi iratok hiányában a történelmi tények megismeréséhez a képekkel kell támaszkodni.

Találón jegyezte meg Galambos Ferenc a Kisgrafika 73/1 számában, a Muzeumok szerepe megváltozott és a muzeum az "ismeretterjesztés, a köznevelés nélkülözhetetlen eszköze lett." Ez a változás mérhető le a készülő Balatoni Múzeum életében is, amikor a korábbinál fokozottabban fordult a képzőművészetek, ezen belül is a grafika felé. Az is igaz, hogy a Múzeum életében is, amikor a korábbinál fokozottabban fordult a képzőművészetek, ezen belül is a grafika felé. Az is igaz, hogy a Múzeum életében is, amikor a korábbinál fokozottabban fordult a képzőművészetek, ezen belül is a grafika felé.

ban is ott állt a különböző állandó kiállításoknak, nyári tárlatok-

nak. De kötelezte a Muzeumot a város, a vidék hagyománya is, a szerepkörük bővítésében. Így, amikor a 60-as évek végén az akkor Keszthelyen élő és tevékenykedő Poór Ferenc, akit neves gyűjtőként ismertek nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is, felvetette, hogy kisgrafikai gyűjtemény kellene létrehozni Keszthelyen, a Muzeum támogatta javaslatát s vállalta, hogy a gyűjteményt a Muzeumban helyezték el. Igaz, anyagi lehetőségeink korlátozottak voltak, így nem lehetett arra számítani, hogy a gyűjteményt vásárlás útján hozzuk létre. Ezért az alkotóművészek, a gyűjtők adakozókészségére alapoztunk, s nem is alaptalanul. Poór Ferenc elsőként ajánlott fel 140 lapot és azok duplumait, a gyűjtemény részére s ez képezte a gyűjtemény magját is. Ugyanakkor megkereste az alkotókat, a gyűjtőket, hogy önkéntes adományaikkal segítsék munkánkat. Jöttek is a levelek, a lapok s gyarapodott a gyűjtemény. Később már kisebb vásárlásokat is tudtunk eszközölni, de ezek eltörpülnek az ajándékba kapott lapok mellett. Itt köszönjük meg a művészek, a gyűjtők önzetlen segítségét, akik nem csak egy alkalommal, hanem folyamatosan küldik lapjaikat. Gyűjteményünk híre eljutott országhatárainkon túlra is, hisz kaptunk lapokat Romániából, Lengyelországból. Néhány nevet meg kell említenünk az ajándékozók nagy táborából, kik rendszeresen küldik lapjaikat, pl.

Andruskó Károly eddig 1.957 Galambos Ferenc 220 Póka György
Meskó Anna 130 dr.Semsey Andor 120 Várkonyi Károly 90 dr.Emil
Bologna 80 Réthy István 60 Lippóczy Norbert 50 lapot küldött

A lapok mellett nagyon sok művész ajándékozott meg bennünket eredeti ducokkal is, amelyek közül néhány a Balatoni Muzeum részére készült, mint pl. Moskál Tibor budapesti és Andruskó Károly zentai grafikusművész most bemutatott lapja is.

Az 1973 év végéig beérkezett ex librisek, egyéb kisgrafikák száma elérte az 5.073 db-ot, melynek nagy részét, kb. 4.000 db-ot ajándékként kaptunk az alkotóktól és gyűjtőktől, akiknek ezuton is köszönetet mondunk segítőkészségükért. Az ismertetett számban nem szerepel dr. Soó Rezső professzor kb. 18.000 lapos ajándéka, melynek feldolgozását megkezdtük. A gyűjteménynek mintegy 1/3-a olyan magyar grafikusok alkotása, akiknek műveit eddig még nem kerültek el a Balatoni Muzeumhoz. A gyűjtemény többi része neves külföldi művészek alkotásai.

Minden gyűjtemény annyit ér, amennyit a közönség is megismer. Ezért határoztuk már el a gyűjtemény megalakulásakor, hogy kiállításokat szervezzünk. Célunkhoz sikerült megnyerni a Somogy és Veszprém megyei Tanács, ill. azok Idegenforgalmi Hivatalainak támogatását s így a kiállítást pályázattal kötöttük össze. Így, először 1971-ben hirdettük meg a Balatoni Kisgrafikai Biennálét, amelyet október 3-án nyitottak meg. Az első Biennálén a beérkezett művek közül 105 grafikát - 23 művésztől - tartott alkalmasnak kiállításra a bírálóbizottság. Részletes beszámolót a Kisgrafikai Értesítő 1971. decemberi számában olvashattak az érdeklődők.

Az első kiállítást követte 1973-ban a második, amelyen 39 művész 153 lapja volt látható. Ezen a kiállításon is díjazásban részesítették a legjobb alkotások készítőit. A kiállításról a Kisgrafika 73/2 számában olvashattunk.

ANDRUSKÓ Károly fa- (X2) ill. linómetszete (X3)

A kiállítások anyagai bejárták Veszprém és Somogy megyét s az érdeklők széles táborának mutatkozott be. A beküldött anyagok másodpéldányát, egyetlen attól, hogy azok a kiállításon szerepeltek-e vagy sem, besoroltuk Múzeum Kisgrafikai Gyűjteményébe.

Nem lenne teljes a krónika, ha nem íránk a gyűjtemény feldolgozóik módjáról. A Balatoni Múzeum Kisgrafikai Gyűjteménye, mint az nevé is kitűnik s a pályázati felhívásokból is, elsősorban a nemes technikával készült, kisméretű lapok gyűjtésére alakult, függetlenül azok témájától, megismételtől. Azonban a gyűjteménynek dokumentációs célja is van, ezért a beküldött anyagokat, ha még nincs meg, akkor is bevesszük a gyűjteménybe, az is kliséről vagy esetleg rotalemezre történt rajz után készült. Ugyancsak dokumentatív jelleg miatt nemcsak az eredményesen dolgozók, alkotók lapjait foglalkozunk, hanem azokéval is, akik eddig még nem szerepelhettek a kiállításon, azért mert pályájuknak még a kezdőlépcsőin állnak, vagy pedig a kiállításukat a zsűri még nem tartotta kiállításra alkalmasnak. Említettük, hogy elsősorban kisgrafikát kívánunk gyűjteni, mint ahogy az elnevezése is mutatja, de a beküldött, kisgrafika méretnél nagyobb lapok feldolgozásától sem zárjuk ki, bár ez elég sok problémát okoz. Gyűjteményünk célja a magyar kisgrafika lehetőség szerinti teljes anyagának feldolgozása. A teljesség mellett olyan dokumentációs központtá szeretnénk Gyűjteményünk

ket felfejleszteni, ahol az alkotások mellett meg lehet találni az alkotó élet-rajzi adatait, opus-listáját s esetleg fényképét. Persze a beküldött külföldi művészek lapjait is feldolgozzuk, amennyiben erre időnk van. Szeretnénk ha gyűjteményünk nemcsak az érdeklődőknek, hanem a kutatással foglalkozóknak is kielégítené minden igényét, hisz a grafika s ezen belül az ex libris iránt megmutatkozó fokozódó érdeklődés alapján erre is számíthatunk. Ennek megfelelően igyekeztünk megfelelő nyilvántartási, tárolási rendszert kialakítani. Nem olyan könnyű feladat ez, mint amilyennek látszik, figyelmet, hozzáértést és nem utolsó sorban rengeteg időt igényel. Bár a munkát nagyban segíti az a körülmény, hogy a beküldött szép alkotások tanulmányozása feledtetni tudja a fáradalmakat.

Hogyan is történik a munka, azaz a feldolgozás? Először a beérkezett lapokból igyekszünk kiszűrni a már meglévő és a gyűjteményben szereplőket. Persze az anyag nagysága miatt előfordul, hogy egy-egy lapot többször is szerepeltetünk. Ezután következik a lapok "leírása", azaz a következő adatok feltüntetése: leltári szám, alkotó neve, a lapon szereplő írás és ábrázolt kép, a készítés éve, technikája, az alkotás mérete, a megszerzés módja, valamint az ex librist, alkalmi illetve szabadgrafikát és ducot megkülönböztető betű-jel. A leírás alapján katalógus cédula készül, melyet az alkotók, illetve technikák szerint csoportosítunk. A kisgrafikákról, mint műalkotásokról képzőművészeti karton készül, melyen a leíráson kívül annak fényképes másolatát láthatjuk s ez nagy mértékben megkönnyíti a visszakeresést, a beazonosítást. A beérkezett lapokat olyan, mindkét oldalról átlátszó borítékokban helyezzük el, amely a lapok kivétele, mozgatása és fogdosása nélkül is lehetővé teszi azok megismerését, megvizsgálását. Persze a jelenleg meglévő grafikai anyagnak még csak egy része van így feldolgozva, hisz elsősorban a beérkezések fogadására, leírására kellett figyelniünk, mert a lapok folyamatosan és nagy számmal érkeznek. Azonban igyekszünk minél előbb feldolgozni a meglévő anyagot, mert ezzel a későbbi munkánkat is elősegítjük.

A kisgrafikai gyűjtemény első kezelője az alapító Poór Ferenc volt, aki nagy szeretettel és hozzáértéssel végezte munkáját, szervezte a gyűjtemény gazdagodását. Munkája elszólította őt városunktól, a Veszprém Megyei Tanács VB. Művelődési Osztályára került 1973-ban. Reméljük, hogy a megnövekedett munkája mellett továbbra is támogatja gyűjteményünket, segíti a kisgrafika ügyét a kiállítások szervezését. Ugyanez év őszén került vissza Keszthelyre Súlyom Sándor, akit, mint grafikust ismernek. Elfoglaltsága mellett még nem sok lapot mondhat magáénak, de azokkal szerepelt az 1971-ben és 1973-ban rendezett Kisgrafikai Biennálékon. az 1973 évi ceglédi Országos kiállításon, ott volt lapja a XIV. CIEL alkalmából rendezett kiállításon, Hel싱örben is, a Csikszeredai Mikó-várban rendezett kiállításon is.

Ez lenne tehát a Krónika, a megalakulástól eltelt idő története. Az eddigi eredmények köteleznek bennünket s mi igyekszünk megfelelni az elvárásoknak, továbbra is nagy örömet, maradandó élményeket szerezni a grafikaszeretők széles táborának. Reméljük, hogy a Harmadik Balatoni Kisgrafikai Biennálé, amely 1975-ben kerül megrendezésre, még több érdeklődőt vonz ide, mint az előbbieik.

dr. Sági Károly
muzeum igazgató

KAY Lenke fametszete X1

KISGRAFIKA GYŰJTEMÉNY A JÁSZBERÉNYI KÖNYVTÁRBAN

A jászberényi könyvtár kisgrafikai gyűjteménye szervesen kapcsolódik intézmény ismeretterjesztő tevékenységéhez. Néhány évvel ezelőtt - a könyvtár új épületének megnyitása után - könyvtárunk lépcsőfeljárójában a kiállítási anyagokat kerestünk, amelyek kis felületen bemutathatóak, de gyakran változtatható, ugyanakkor szoros összefüggésben legyen az olvasási kultúrával. Dr.Gombos László ex libris gyűjtő hívta fel a figyelmünket a kisgrafikai alkotásokra, amelyek maradéktalanul elégítik ki a gyűjteményeket. A közönség tájékoztatására az első kiállításokkal egyidőben Dr.Gombos László részletes tanulmányt közölt könyvtárunk évkönyvében a kisgrafikagyűjtésről, majd megrendeztük első kiállításunkat Meskó Anna és György műveiből. A cserekapcsolatok nyomán érkező lapok rendezése ismertük fel azt, hogy a kisgrafikák a valóság milyen változatos és sokszínű mozzanatait tudják ábrázolni. E tárgyszerűség révén az esztétikai élményen túl olyan ismereteket is közölnek, amelyek sokoldalú művelődésre nyújtanak alkalmat mintegy bővítve és változatosabbá téve a könyvtár által nyújtott olvasási lehetőségeket.

150

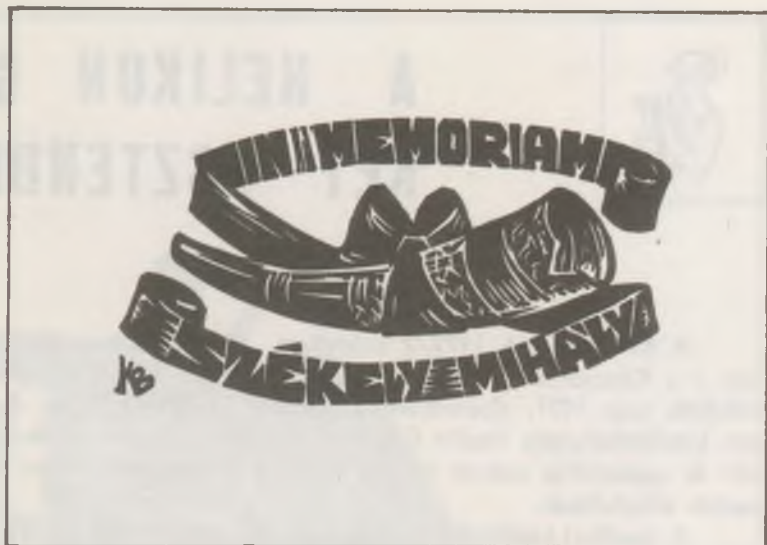
PETŐFI-1823-1873

EX
LIB
RIS

JÁSZBERENYI KÖNYVTÁR

FERY Antal
famestszete X2

E felismerés jegyében rendeztük meg városunk neves szülöttének emlékét idéző In memoriam Székely Mihály című országos kisgrafikai pályázatot és kiállítást. Grafikusaink önzetlensége lehetővé tette, hogy a kiállítás megnyitása után a pályázatra beérkező 20 legjobb alkotásból emlékmappát jelentessünk meg. Jelentős gyűjtőmunka előzte meg a Műemlékek az ex libriseken és kisgrafikákon című kiállításunkat. Körlevélben fordultunk ismerőbb hazai és külföldi gyűjtőkhez és magyar műemlékeket ábrázoló ex libriseket kértünk. Az adatgyűjtés kiterjedt olyan lapokra is, amelyeket nem volt alkalmunk megszerezni a könyvtár gyűjteményébe. Ily módon a kiállítás megnyitásakor közreadott katalógus mintegy bibliográfiai teljességre törekvően próbálta leírni a műemlékeket ábrázoló kisgrafikákat. A kiállítás, amelyet az országos Műemléki és Honismereti Hónap keretén belül mutattunk be, jelentős feltűnést keltett, egy évvel később a teljes anyagot a Szolnoki Galéria mutatta be. Szintén időszerező évforduló alkalmával mutattuk be Varga Nándor Lajos könyvnyomtatással összefüggő famestszeteit. A magyar könyvnyomtatás 500. évfordulója alkalmával kiadott több-színnyomatu. eredeti famestszetekkel illusztrált katalógus méltán keltett feltűnést a könyvtári kiadványok cseréje során. Könyvtárunk gyűjtőmunkájának rangos elismerése volt az, hogy a Hazafias Népfrent Országos Titkársága intézményünket kérte fel bemutató jellegű kiállítás rendezésére az Olvasó Népeért mozgalom I. országos tanácskozása alkalmából. A nyiregyházi Móricz Zsigmond Színházban rendezett kiállításunkról elismerőleg nyilatkozott Darvas József az Irószövetség elnöke is.

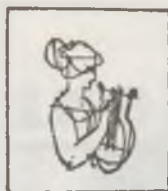
KORDA Béla linómetszete X3

ngsúlyozta, hogy minden ilyen irányú tevékenység sikeresen szolgálja az asómozgalom célját; sokoldalú, változatos művelődési lehetőségeket bizto- a még vonzóbbá teszi könyvtárainkat.

Tematikus kiállításaink között új szint képvisel legutóbbi bemutatónk, ei Zoltán kiállítása. A jászberényi törzsközönség – amelyből már számos rvezett gyűjtő is jelentkezett – nagy szeretettel és megértéssel fogadta az sz életművet reprezentáló kiállítást. A kiállítás kapcsán kiadott katalógust ig, amely négy eredeti fametszetet tartalmaz, szinte a kiállítás napján a ztvevők között elfogyott.

Gyűjteményünk szervezése során különös gondot az egyes kisgrafikák olgozása okoz. A megfelelően tárolt gyűjteménynek ugyanis több célt l szolgálnia. Egyrészt a hagyományos módon időrendbe helyezett lapoknak ekintést kell nyújtaniok egy-egy művész tevékenységéről, másrészt bármi- lehetőséget kell, hogy adjanak arra, hogy tematikus kiállítások céljaira egyes lapokat e rendszerezett gűjteményből kivegyűk és kiállítási tabló- feldolgozzuk. Ilyen raktározási célra egyelőre csak a bélyegberakó albu- ra emlékeztető nagyméretű mappák felelnének meg. Mivel ezek készitte- i rendkívül költséges, egyelőre a lapokat csak művészek szerint rendsze- zűk, a feldolgozott gyűjteményt pedig az egyes kiállítások 50 x 70 cm yságú tablókon elkészített, paszparturázott anyaga jelenti. Későbbiek so- ezeket a nagyalaku tablókat kívánjuk beköztetni, oly módon, hogy az es táblák könnyen kiemelhetők legyenek.

Arató Antal

A HELIKON GALÉRIA KÉT ESZTENDEJÉRŐL

A KISGRAFIKA 1972/2 számában hirt adtunk arról, hogy a Dürer terem - a Képcsamok Vállalat grafikai bemutató terme - nyolc és fél éves működés után 1971. decemberében végleg bezárta ajtaját. Az azóta átalakított kiállítóhelyiség Studió Galéria néven a fiatal művészek bemutatóterme lett és napjainkig számos sikeres kiállítással segítette fiatal festőink, szobrászaink elindulását.

A grafikai kiállítóhelyiségben keletkezett hiányt csakhamar enyhítette a Helikon Galéria megnyitása. A Magyar Helikon kiadó muzsás emblémáját viselő, ujszerű plakátok az Unnepélyes megnyitást 1972. április 27. napjára hirdették. Barcsay Jenő rajzaiból rendezett kiállításával nyílt meg ekkor a kis galéria, mely azóta a főváros egyik vonzó kulturális fényforrása lett.

Az új galéria korántsem olyan könnyen megközelíthető, mint a Dürer terem volt. Ha a Belvárosban eljutottunk a Károlyi palotához és feltűnik az Egyetemi templom két szép barokk tornya, még be kell fordulni az Eötvös Lóránd utcába. A 8-as szám alatti, barátságatlan bérház első emeletén, a Magyar Helikon kiadó "körletében" találunk rá a csinos kis kiállítóteremre, mely alig 10 x 10 méteres alapterületű ugyan, mégis a megnyitás óta eltelt két év alatt a művészeti élmények ragyogó sorával lepte meg a rendszeres látogatót.

Az eltelt 24 hónap emlékeit könnyű felidézni. Csak elő kell venni a kiállítások meghívóit. A leporelló formában készült, kecses kis nyomtatvány egyben a kiállítás katalógusa is. A művek felsorolása mellett a művész rövid méltatása is helyet kap, sőt lehetőség van néhány illusztráció közlésére is. És még valami nagyszerű van ebben a kis sorozatban: a katalógusok alakja, nagysága egyforma, az első szinte milliméterre olyan nagyságu, mint a tizenhetedik. Így könnyen el tudja tenni magának ezeket a látogató, aki a kiállítások szép élményének ilyen megőrzésére is törekszik. (Tanulhatnának ebből más, katalógust rendszeresen kibocsájtó intézmények is. Próbálja meg csak valaki könyvespolcán egymás mellé tenni a napjainkban kiállításokon kapható, nagyon változatos méretű katalógusokat.)

Barcsay Jenő retrospektív rajzanyaga az életmű legfontosabb állomásaira emlékeztetett, egyben előre jelezve a galéria jövőbeli terveit és színvonalát. A következő kiállításom Somogyi József krétarajz-sorozata a szoborművek születésének folyamatába avatta be a látogatót. A harmadik kiállítás látszólag megszakította a grafikák sorát: a Honolulu-ban élő Haár Ferenc magyar fotóművész világjárása során készült, legérdekesebb felvételeit mutatta be.

A BÉLÉNYI BÉLÉNYI
KÖZ. ESZTENDÉJÉN

Illusztráció
Fagyójev "Tizenkilencen"
c. könyvéhez

1972. szeptemberében újra a grafika kapott szót. A sorrendben negyedik kiállításon Martyn Ferenc tusrajzait láthattuk. Ezek a "par excellence grafikai" (Frank János meghatározása) a régi mesterekre emlékeztető, nagyon művészes tolljárással, de az absztrakt művészet szellemében készültek. A következő kiállítás Asszonyi Tamás érmeit mutatta be, de ezzel nem csorbult a grafika iránti igény. A kiállításra válogatott érmek ugyanis erősen grafikai jellegűek voltak, nagy részükön a betű vitte a vezérszólamot. Az érmek gazdag, változatos mondanivalóját a rajtuk levő szöveg csak fokozta. Decemberben nyílt a hatodik kiállítás Szántó Piroska műveiből. A zománcfesték-csurgatással készült képek között a legszebbek a növényvilág formáit idéző lapok voltak. Az általa alkalmazott s itt is bemutatott bitypia eljárás (a friss festményről lehuzott tükörkép) a művész sokoldalú tevékenységének egyik újabb eredménye.

Az 1973. esztendőben nyolc kiállítás megrendezése irható a Magyar Helikon érdemeinek sorába.

Tury Mária tüzománc munkáinak bemutatása után Kondor Béla (1931-1972) festőművész három fotósorozatát állították ki. A képsorok címeiből (Én és a barátom, Csend, Katasztrófa) ma már olcsó fogás lenne a művész korai halálának előérzetét kiolvasni. Legjobb cáfolata ennek a katalógus előszava. Itt maga a művész mondja el izes humorral kalandos utját a fényképezés világában, amíg e fotókig eljutott.

Bartha László színpompás gouache képeit Raszler Károly természet-ihletű nagymarosi filctoll-rajzainak bemutatása követte. A Helikon Galéria 11. kiállításán Würtz Ádám rajzait és linometszeteit láthattuk. Izig-vérig grafikus vonzó világa volt megismerhető ezen a kiállításon, melyről maga az alkotó imponáló szerénységgel így nyilatkozott katalógusában: "Mindezt a kezdetek érzem."

Az év augusztusában nyílt meg Reich Károly kiállítása. Életének egy nehéz periódusában, kórházi ágyon fekvéskor készült rajzait mutatta be. A szenvedő ember számára oly nehéz emlékü környezet merő ellentétéként a kiállított anyag a női szépség, a szerelem örömeit dicsérte. Igazi meglepetés volt a galéria következő kiállítása is: Kokas Ignác akvarellsorozata. A nagyméretű vásznakhoz szokott hívei itt Ginja-pusztá komor hangvételű, kisméretű tájképeivel találkozhattak. A képek szellemiségéről előzőleg így vallott a művész: "Van, amikor a kő alatt megbujó bogár szemével nézem a világot."

Zala Tibor, kétszeres Munkácsy-díjas grafikusművész neve szorosán kapcsolódik napjaink plakátművészetéhez. 1973. decemberében a Helikon Galéria 14. kiállításán mégsem erről az oldaláról mutatkozott meg. Színes litográfiái az intímabb kapcsolat teremtésének lehetőségét adták a nézővel. Ezek az uti jegyzetek, mint például a katalógusban is reprodukált nagyszemű "Fraglioni-émlék", a tiszta színek és logikus formák erejével közvetítették az átélt élmény emléket.

Az 1974. év első kiállításán a TV ismert dizlettervezőjének, Drégely Lászlónak legújabb táblaképei voltak láthatók. E képek erősen grafikus jellegűek, így nem tagadták meg, hanem inkább erősítették a galéria alapkonceptióját. Képein eredményesen használja a legújabb, szintetikus festékeket, alumínium lemezt, különféle szegecsket applikálva a képsíkba. Mindezek

LA Tibor: Kompozíció I.
3 - litográfia L

nyegülnek az alkotás során, így a gondolat, kifejezés eszközeivé válnak. Februárban Gross Arnold kiállításán szokatlan "házigazáák" fogadták a látogatót: kalitkába zárt egzotikus pintyek szinpompás, kedvesen csillogó hangja adta a nagyon találó hangulati aláfestést a művész sokszínű karcaihoz. Az 1970. évi Dürer-termi kiállítás óta készült valamennyi mű, melyek együttesükben is csak a "varázslatos" jelzővel illethetők.

1974. Husvétjén, amikor ez a beszámoló készült, még állt a Helikon Galéria tizenhetedik kiállítása, Feledy Gyula műveiből. Bemutatott grafikai szobra Karancsalja bányászainak hősiességéről emlékezik meg. A háborús napjaiban a bányászok megtagadták a fasiszta hadvezetés parancsát és a társak helyett levonultak az aknába. Az elnyomók a levegő elszívásával, gázbombákkal igyekeztek kifűstölteni a bent levőket. A felszínre kerülő bányászokból az SS-ek hármat nyomban agyonlőttek. Feledy lapja ennek a hősi ellenállásnak állított emléket, a helyszín aprólékos elemzésével, a harc, az ellenállás, a hősi halál szellemének vonal-foltbeli megjelenítésével.

Két esztendő nem nagy idő egy intézmény életében. Tizenhét kiállítás után már bővegesen elegendő ahhoz, hogy a Helikon Galéria sajátos jellege előttünk kialakuljon. Megállapíthatjuk hogy a galéria tevékenységében nincs nyoma az egyhanguságnak, ismétlődésnek. A grafika fogalmát megérintve értelmezik és programjukat - az intim hangulatu terem adottságaihoz megfelelően - időnként más, rokon műfajok bemutatásával teszik változóssá. A Helikon Galéria első két esztendei eredményes tevékenységéhez elismeréssel, csak gratulálni lehet, továbbra is ilyen színvonalas, sikerrel megrendezett kiállítások rendezését kívánva.

Dr. Soós Imre

FERY Antal, JÓZSA János
 és TROJAN Marian József
 fametszete X2

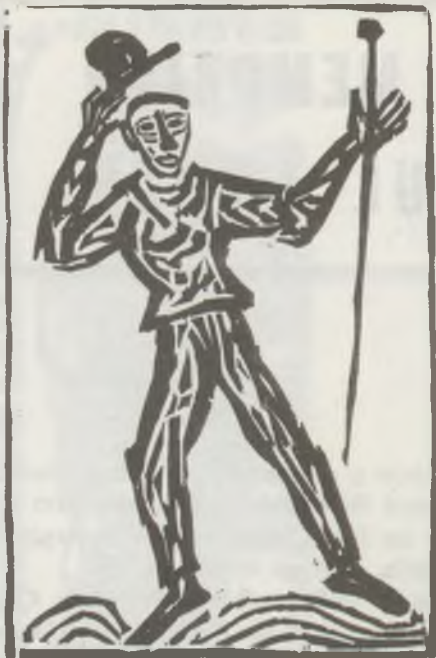
IN MEMORIAM PAUL AMBUR

Ismét nehezen pótolható veszteség érte a nemzetközi ex libris életet; 1964. április 21-én, szívinfarktusban elhunyt Paul Ambur, a kiváló észt ex libris szakiró és gyűjtő, az észt és szovjet ex libris fáradhatatlan propagátora magyar ex libris gyűjtők őszinte barátja. Hetven éves volt.

Munkásságának már 1963. decemberében külön cikket szentelt a Kis-Írka Értesítő. Paul Ambur azonban az azóta eltelt tíz évben sem tétlenkedett. Az észt és a szovjet ex libris művészettel és művészekkel foglalkozó kelet-szerű egymásutánban közölték a külföldi ex libris folyóiratok, a dán Exlibris Tidsskrift-től a német Jahrbuch-ig, a portugál A Arte do Libristól a svéd évkönyv-ig. Írásait tudományos megalapozottság és könyvesztétikai elmélyedés jellemezte; lapleírásokon keresztül igyekezett egy-egy ex libris művész egyéniségét megragadni - mindig sikerrel. Egy-egy jelentek meg a szovjet- és balti ex libris művészettel és művészekkel foglalkozó kismonográfiái (Samtida exlibris i Sovjetunionen och i de baltiska länderna. Stockholm, 1963. - 150 exlibrist puugravööris Johannes Juhansoo, Tallin, 1964. - Arkadio Laigo ekslibristest. Tallin, 1965. - Otto Mednise ekslibristest. Leningrad 1965. - 250 ekslibrist Tsehoslovakia kunstnikkelt. Tallin, 1966. - Peteris Uptis als Exlibriskünstler. Stockholm, 1968. - Richard Kaljo, ein esthnischer Exlibriskünstler. Stockholm, 1966. - Richard Kaljo als Exlibriskünstler. Tallin, 1969. - Esko Lepa ekslibristest. Tallin, 1969. - Evald Kallaste ekslibristest. Tallin, 1969. stb.) amelyek az ex libris szakirodalom megújult értékei és a gyűjtők nélkülözhetetlen eligazítói. Számtalan kiállítást szervezett, sok katalógust szerkesztett és minden alkalmat felhasználta az ex libris népszerűsítésére.

A magyar ex libris gyűjtőkhez meghitt kapcsolatok fűzték. Ő rendezte a Szovjetunióban az első magyar ex libris kiállítást (Tallin, 1963) és egy művésznünknek (Draho István stb.) külön cikket szentelt. Halála tényleg mi veszteségünk is. Felesége, Eene Ambur úgy kívánja feledhetetlen emlékéket ápolni, hogy a gyűjtést tovább folytatja. Őszinte részvétünk és támogatás mellett segítsük őt ebben, mert Paul Ambur emlékének így állhatunk legjobban. Közös ügyünk fáradhatatlan harcosa volt - megérdemli!

Galambo Ferenc

PEREI Zoltán és HERCZEG István fametszete X1 - X2

H Í R E K

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1974. évi 1. száma két magyar kiadványt ismertet: a Kisgrafika 1973/2. számát és a jászberényi Városi-Járási Könyvtár Perei-kiállításának katalógusát.

A "Szocialista Művészetért" 1974. évi februári száma ismerteti a Kisgrafika 1973/2. számát, hirt ad Menyhárt József ex libris mappájáról és kiállításáról, és közli egyik kisgrafikájának reprodukcióját.

Megjelent a Cseh Exlibrisgyűjtői Egyesületek a SSSP-nek legújabb cserejegyzéke. A jegyzékre felhívjuk gyűjtőink figyelmét.

A KBK. ceglédi csoportjának 1974. március 19-i klubnapján Dr. Solymos Imre tartott előadást színes diafilmmű kíséretében Toulouse-Lautrec életrajza munkássága címmel.

A budapesti Mezőgazdasági Múzeum Lippóczy-féle szőlős-boros ex libris gyűjteménye 1974. februári kiállítására Csehszlovákiát járja. Először a prágai Ovárosháza dísztermében került kiállításra, utána pedig Nyitrán került megtekintésre nagyközönség elé.

Eszter könyve

RÉKASSY Csaba eredeti linómetszete X3

Galambos Ferenc ex libris bibliográfiáját Szijszék Rezső ismerteti a Magyar Könyvszemle 1973/3-4. számában.

A TIT Békés megyei szervezete Székesfehérvári Klubja rendezésében, a székesfehérvári Értelmiségi Klubban 1974. május 4-én nyílt meg Meskó Anna és Rékassy Csaba György ex libris kiállítása.

Nyíregyháza 1824-ben váltotta fel a földesuri szolgáltatásokat és 1876-ban lett megyeszékhely. Az esemény megörökítésére a Nyíregyházi Városi Könyvtár ex libris kiállítást rendezett.

A jászberényi Városi-Járásai Könyvtár 1974. áprilisában Diskay Lenke fametszeteiből (ex librisek) rendezett kiállítást. A kiállítás szép kiállítási katalógusának ismertetésére visszatérünk.

Ex libris kiállítás nyílt meg Pécsen 1974. március 2-án a József Attila Művelődési Házban Menyhárt József, Nagy László László, Várkonyi Károly, Korda Béla, Proksza László és Víz István alkotásaiból. A megnyitón Szentesi Flórián, körünk pécsi csoportjának titkára tartott tárlatvezetést. A kiállításról a Dunántúli Napló 1974. március 1-i számában előzetes híradással szolgált.

Fly

FERY Antal és M. FLORIAN fametszete X2

A Dunántuli Napló 1974. március 3. számában jelent meg Szentesi Flórián "Mi az ex libris" című írása, Vig István egy ex librise reprodukciója kíséretében. Az írás a rendelkezésre álló terjedelmen belül jól foglalja össze a lényeges tudnivalókat.

A zórábi Magyar Képes Ujság 1974. évi 4. számában nagy, egész oldalas riport jelent meg Andruskó Károlyról. A színvonalas cikket - amely Lábodi Károly írása - három kisgrafika és a művész fényképe díszíti.

A Könyvtáros 1974. évi áprilisi számának illusztrációi között ismét több ex librisrel találkozhatunk. Gerencsényi Ferenc (3), Malgorzata Korolko, Vojtech Cinybulak, Herbert Ott, Gondos Zoltán, Slivi Valjal ex librisei Urbán István 10 ex libris terve sokban hozzájárul a szám gazdagításához.

Andruskó Károly ex libriseiről Mario Vinhas írt cikket az Ex libris Portugal 1973. évi 3. számában "Ex libris Jugoslavia" címmel. A cikk négy ex librist is közöl.

Coelibris 1973

JAN RHEBERGEN

Ex libris
Jan Rhebergen

PEREI Zoltán és FERY Antal fametszete X1 - X2

Január hónapban két kiállítást is rendezett az egri helyi csoport. Az egyik kiállítást az egri Dobó István szakközépiskolában rendezték meg Troján Marian József az utóbbi két évben készített exlibriseiből és kisgrafikáiból.

A másik kiállítást a Fegyveres Erők Klubjában rendezték meg Nagy István helyi titkár gyűjteményéből, amikor is Stettner Béla, Fery Antal, Anatoli Kalasnyikov Jevgenij Goljakovszki és Lew Beketow exlibriseit tekinthették meg az egriek.

A debreceni Obester Borozó 1974. március 3/-án "A bor dicsérete" címmel műsoros estét rendezett, ahol régi mulató- és bordalok előadása mellett a helyi ex libris gyűjtők tárlatát is bemutatták. Az ötlet a vendéglátóiparnak is, az ex libris gyűjtőknek is dicséretére válik.

A Debreceni Pedagógus Szakszervezet Exlibrisgyűjtő Körének egy év munkásságáról -y. -n. (Lenkey István számolt be a Szocialista Művészeti 1974. évi áprilisi számában.

Hajduszoboszlón az utóbbi két hónapban két kiállítás is volt. Az egyiket a 2382.sz. Zrínyi Ilona tőrőcsapat nyolcadikosok klubja irodalmi szakköre, mint a KBK tagja rendezte meg az iskola nagytermében Menyhárt József kisgrafikáiból. A kiállítás megnyitása után a művészek találkozót tartottak. A meghívott Menyhárt József exlibrise disztí.

A másik kiállítást 1974. május 7-én a Hajduszoboszlói Városi Könyvtár és a KBK helyi csoportja rendezte a Városi Könyvtár helyiségében. A kiállításra dr. Semsey Andor gyűjteményéből japán exlibrisek kerültek a tárgyban Lenkey István tartott előadást.

MENYHÁRT József, L. RUSEK,
TROJAN Marian József és
KOPASZ Márta fametszete X2

FERY Ant
 L. RUSEK
 P. v. ROEMBUR
 fametszete X

KARANCSI Sándor linómetszete X3

Az exlibris renaissance Keletben címmel 1974. február 23-án exlibris kiállítás nyílt a franciaországi Nancy-ban. A kiállítás a franciaországi országok művészeinek bejárta be. Minket magyarokat Bordás Péter, Dániel Viktor, Kóhegyi Gyula és Szócska Márta munkái képviselték. A kiállítás illító művészek többsége Szovjetunióból volt.

A szegedi Somogyi Könyvtár júniusban a témájú ex libris kiállítását Halmos Gábor ismertette a Könyvtárs című folyóirat 1974. évi 4. számában "Zene és ex librisek" címmel, három illusztráció kíséretében.

Németh István nagy riportban írt be Andruskó Károly grafikai munkásságáról a jugoszláviai "7 Napok" című folyóirat 1974. április 12-i számában "A művészeti minikönyv műtermében" címmel, Andruskó Károly fényképével.

A "Szocialista Művészetért" 1974. évi márciusi száma Stettner Béla B. Dániel részére készített ex librisének reprodukcióját közli. Jó ex librisekkel találkozhatunk a Csongrád Megyei Könyvtáros 1974. évi 1. számában is; a közölt lapok Szekeres Ferenc (3) és Csáky Lajos (2) alkotásai.

A keszthelyi Balatoni Múzeum kisgrafikai gyűjteményének gondozását Súlyom Sándor vette át. Címe: 8361. Keszthely, postafiók 23.

A Peré antwerpeni műkereskedő cég kiadásában immár huszadik alkalommal jelent meg a cég évkönyve. Ebben "Van Goghiana IX." címmel E.M. Tralbaut, a Nemzetközi Van Gogh Archivum igazgatója ismerteti a legújabb Van Gogh ábrázolásokat. A szerző elismerő sorokat szentel Fery Antal két Van Gogh portréjának, melyek egyike E. M. Tralbaut, másika pedig Dr. Soós Imre részére készült.

KÖZLEMÉNYEK

Eddigi klubdélutánjaink színhelye a RÁTKAI KLUB volt, de ez év júliustól kénytelenek voltunk új találkozóhelyet keresni. Az okok: nyári szünet egy húzamosabb ideig tartó átalakítás. Ezentúl a PILVAX Étteremben -V., V. rosház u.10- minden hónap első szerdáján délután 6 órakor tartjuk szokásos találkozónkat, melyre minden érdeklődőt, cserélni szándékozó gyűjtőt, művészt szeretettel várunk. / Bejárt a Pilvax köz felől /

Ezévi illetménykötetünk a XV. Nemzetközi Exlibris Kongresszus magyar ajándékmappája lesz. A mappa 12 eredeti metszetet fog tartalmazni, és szeptemberben készül el. A KBK tagjai ezután kaphatják meg (vidékiek postán) mappát. Természetesen kizárólag azok, akik ezévi tagdíjukat már igazolhatóan rendezték.

Jövő évben, Hazánk felszabadulása 30. évfordulójának tiszteletére szünetünkben áll megjelentetni egy új jubileumi mappát, melynek lapjait egy kiállítás és pályázat anyagából válogatná ki a szakzsűri. A pályázat nyilvános lenne, tehát a Művészeti Alap valamennyi tagja résztvehetne a később megszabott feltételek alapján. Már most felhívjuk művésztagjaink figyelmét erre, hogy a jubileummal kapcsolatos kisgrafikáikat időben elkészíthessék. A kiállítás és pályázat végleges határidejét és feltételeit később tesszük közzé, előre láthatóan 1975 január végéig be kell gyűjtenünk az anyagot.

A KBK ezévi kiadási tervében szerepel még German RATNER moszkvai grafikusművész 10 műanyagmetszetet (X6) tartalmazó mappája, melyhez Galambos Ferenc írt előszót. A mappa árát megjelenése után közöljük.

Szerkesztőségünk ismételten kéri olvasóinkat, művész- és gyűjtőtárgyak egyaránt, hogy lapunk mellékletei ill. illusztrációi számára legújabb metszeteiket küldjék el titkárunknak.

Ú J T A G O K

MEMBRES NOUVEAU

- Dr. Demeter Jenő orvos. Baraolt. Str. Kossuth L. 105. jud. Covasna. Románia
Körmöczy Margit, nyugd. 6725. Szeged. Mátyás tér 4/b.
Melczér János néprajzkutató. 3300 Eger. Petőfi tér 4.
Nagy András dekorációs. 2750. Nagykőrös. Lencsés 28.
Nagy Erzsébet tisztv. 2750. Nagykőrös. Kecskeméti u.40.
Glatz György főiskolai tanár. 94501. Komárno. Sidlisko VI/1. A 3/A1. CSSR
Pap Sándorné, látszerész. 1133. Budapest. Rajk L. u. 64/b. II.13.
Székely Ibolyka előadó. 3300. Eger. Kertész u.44. IX.em.3.
Ujváry, Frank 1598 Bathurst St. Apt." 310, Toronto,
Ont. Canada M5P 3 H9
Vörös Vilmosné, tanítónő, 1117. Budapest. Fehérvári ut 33/b.4.
Zsembera József technikus Cluj. Str. Paris 25. Románia

KÖNYVESPOLC

BIBRISY PRACOWNIKOW KSIAZKI POSKIEJ. (Katalog.) Wroclaw 1969,
Wydawnictwo Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wroclawskiego, 8°, 12 l.

Wroclawi Egyetem könyvtártudományi tanszéke a könyv lengyel munkásai-
exlibriseiből rendezett tematikus kiállítást; a kiállított lapok J. Gruczyń-
ski gyűjteményéhez tartoznak. A kiállítás katalógusa illusztrációkat nem tar-
talmaz, csupán a laptulajdonosok és a művészek névjegyzékét adja. A könyv
között könyvtárosok, könyvkiadók, könyvkereskedők szerepelnek, va-
nt nyomdászok és egyéb szakmabeliek a 17. századtól napjainkig; a mű-
vek között a lengyel exlibris legjobb alkotói vonulnak fel, egy csomó is-
tlen név kíséretében, - ez azonban minden tematikus exlibris kiállítás sa-
ma. A művészek között Nagy Árpád és Nagy Arisztid is szerepelnek, mind-
en Kazimierz Jasiulaniec részére készített lapjukkal. Az illusztrációk hiá-
annál inkább fájjaljuk, mert e kiállítás nyilván bő anyagot szolgálta
a könyvvel kapcsolatos modern szimbolika fejlődéstörténetéhez. A kiál-
egyébként 128 művésztől 209 lapot mutatott be és nemcsak az egyetem
vtárszakos hallgatói, de a nagyközönség körében is sikert aratott.

BLITNICKA-BANDYCH, STANISLAWA : 6 EXLIBRISOW W KWASORYCIE.
Wroclaw 1967 Kolo Milosnikow Ekslibrisu. Nagy 8°, 8 l., 6 t. (50 szá-
tott példány.)

Stanisława Blotnicka-Bandych exlibrisei pár éve tuntek fel a lengyel és kül-
exlibris-kiállításokon s ma már méltán sorakozik fel a lengyel exlibris-
szet jelesei mellé. A művész, aki tanulmányait a poznańi Képzőművé-
Főiskolán végezte, egyéb grafikai munkák mellett exlibrisrel is foglal-
g; most bemutatott hat rézkarc-exlibrise valóságelvű művésznek mutatja
aki városképi kompozícióju exlibrisek mellett (Czesław Adamski) női akt-
l (Adam Kochanowski, Przemisław Michalowski) és lengyel népi moti-
k felhasználásával készült exlibriseivel (Wypocząnska, Polanski) a rea-
s kitaposott útján is tud újat és eredetit adni, ha kifejezőképességének
ességét - véleményünk szerint - még nem is érte el. Mappája belső és
értékénél fogva értékes nyeresége úgy a lengyel, mint a nemzetközi
ris irodalomnak s arra is rámutat, hogy a lengyel exlibris művészetnek
kell az utánpótlás elapadásától tartania.

RÖDEL, KLAUS: FRIEDRICH RASMUS EXLIBRIS. Frederikshavn 1968, Rödel Ivrét, 42 sztl. I.

Friedrich Rasmus nem tartozik a közismert exlibrisművészek közé, pedig 13 lapot kitevő exlibris oeuvre-je (linometszetek, fametszetek, rézkarcok) alapján, amelyet a realizmuson belül egyéni rajzkultúra jellemez, megérdemelné a nagyobb népszerűséget.

Rasmus 1903. január 29-én született Hanerau-Hademarschenben, hétgyermekes családból. Anyai nagybátyja, Bendix Passig festő nagy hatással volt a fiatal Rasmusra, aki szintén festőnek készült, de a család anyagi helyzete miatt nyomdásznak kellett mennie. A nyomdászat kitanulása után (1918-1922) németországi és ausztriai vándorútra ment; 1923-ban Schweinfurtban dolgozott majd kereskedelmi iskolába járt. 1924-ben került a lipcsei Nyomdaipari Technikumba, esténként pedig Herouxnál rajzot, grafikát és könyvművészetet tanult. 1925-1928. között ismét dolgozott, ezt olaszországi és görögországi utazás követte. 1928-ban ismét Lipcsében képezte tovább magát: Georg A. Mathei, Hans A. Müller (fametszet), Alois Kolb (rézkarc) és Heroux (akvarell) voltak a tanárai. 1929-ben visszatért Bordesolomba, ekkor festette első olajképeit. Majd a hamburgi Művészeti Főiskola grafikai szakán tanult. 1930-31. között ismét nyomdában dolgozott, a második világháború alatt a haditengerészetben szolgált. A háború után három évig műtő festő és grafikus tevékenységben dolgozott, jelenleg egy kieli nyomdában dolgozik.

Rasmus első exlibrisét 1932-ben alkotta. Exlibriseivel szerepelt az 1956. évi frankfurti, az 1957. évi amsterdami, az 1958. évi barcelonai, az 1960. évi bécsi és az 1966. évi hamburgi kongresszusokkal kapcsolatos exlibris-kiállításokon és több kisebb kiállításon.

Rödel Rasmus-könyvének illusztrációi egy markáns profilu, a természet elvőséghez mindig ragaszkodó, de sajátos hangvétellel rendelkező művészt állítanak elénk, aki minden elismerést megérdemel. A könyv 80 számozott példányban látott napvilágot.

PERKIN, W.D. - RÖDEL, KLAUS : JEVGENI GOLJAKOWSKI, EN RUSSIS EXLIBRISKUNSTNER, Frederikshavn 1968, Rödel. 8°, 28 sztl. I.

Goljakovszkij a mai szovjet exlibrisművészet idősebb reprezentánsai közé tartozott: kissé konzervatív, de szimpatikus, egyéni hangú exlibrisművészetet helyet kapott a Szovjetunió és Európa mai exlibris-művészetében. Perkin Rödel füzete bevezetésként rövid életrajzot ad és kelően érzékelteti Goljakovszkij exlibrisművészetének legjellemzőbb stílusjegyeit. Az azóta elhunyt művész elsősorban mint könyvillusztrátor írta be nevét az orosz művészet huszadik századi történetébe (1930 óta több, mint háromszáz munkát illusztrált), de 206 darabot kitevő exlibris-munkássága is igen figyelemreméltó. Nem termékeny művész, mert 206 exlibrise negyven év termése, de munkássága nemes konzervatizmusával, közérthető nyelvvel tiszteletet parancsol. A kis füzet egyébként hetvenöt számozott példányban látott napvilágot; illusztrációi közül a Perkin részére készített lap modemebb hangvételű stílusváltozásról tesz tanuságot.

KIN, W.D. - RÖDEL, KLAUS: KALASCHNIKOW ANATOLI EXLIBRIS.
Köpenhavn 1968. Rödel, 8°, 28 sztl. I.

Kalasznyikov nemzetközi sikerei (Spanyolország, Como stb.) időszzerűvé tette a
nagy fametsző-exlibrisművész opuslistájának az összeállítását, amelyet W.D.
Rödel végzett el és Klaus Rödel adott ki ismert sorozatában, hetvenöt szá-
mított példányban. Az exlibrisek jegyzéke az 1964 és 1968 közötti évekből
összeállított exlibrist sorol fel, amelyek kivétel nélkül fametszetek, fekete-fehér, ki-
mértékben kétszínnyomatu megoldásban. A kis füzetet 10 eredeti ducról
nyomott exlibris disziti, amely közül kettő kétszínnyomatu lap. Az illusztrá-
ciós anyag nemcsak Kalasznyikov kiváló metszőtechnikájából ad izelítőt, de
a szimbolumvilágból is, amely realista megfogalmazása ellenére is tel-
jesen újszerű. Saját maga részére készített kétszínnyomatu exlibrise, valamint
Klaus Rödel részére készített lapja az akkori évek legjobb exlibrisei közé
tartoznak.

KROLLIS, GUNARS, RESPRODUKCIJU ALBUMS. Riga 1968, Izdevnieciba
"Zvaigzne", 4°, 72 l.

Krollis grafikáját korántsem ismerjük annyira, mint az észtekét és így gyak-
ran meglepetések bennünket kellemes meglepetések. Ilyen meglepetés Gunars Krollis
megismerése is, aki a magyar közönség előtt teljesen ismeretlen, pedig igen
tehetséges grafikus egyéniség, aki linometszeteivel és monotípiáival nemcsak azon-
barátságunkba férkőzik és elnyeri bizalmunkat, de a lett grafikáról kiala-
t képünket is lényegesen gazdagítja.

Krollis 1932. június 23.-án született; középiskoláit a rigai Janis- Ro-
als Művészeti Középiskolában, főiskolai tanulmányait pedig a Lett Művé-
Akadémia grafikai szakán (1954-1960) végezte. 1960-tól a "Zvaigzne"
folyóirat művészeti munkatársaként tevékenykedik és 1963-tól tagja a
Képzőművészek Szövetségének. Krollis neve a legutóbbi években lett is-
szűkebb hazájában is. Különleges szimbolum-nyelve, gazdag fantáziá-
egyéni képalkotó tehetsége és sajátos metszőművészete olyan stílust te-
rejtett, amely kizárólag Krollis sajátja, Tadzsikisztánról alkotott "A nap
fénye" című sorozata (1961) az egész Szovjetunióban felhívást keltett; ezt
Krollis grafikai ciklusok követték. Mint könyvillusztrátor, ugyancsak a lett
könyvkiadók élvonalába küzdötte fel magát; könyvgrafikai közül Miezelaits "Az
éjszaka" című filozófikus verseihez készített linometszetei emelkednek ki (1964).
Krollis főleg Lettország legkedveltebb gyermekkönyv-illusztrátora; színes lapjai
csak varázsos mesehangulatot árasztanak, de az amúgy is élénk gyermek-
képzőművészi széles horizontot tágitják. Erőteljesen fogalmaz, a sommázó elő-
mondatot a részletek finom kidolgozásával vegyíti s realista kompozícióit
szívesen tarkítja egyéni szimbolumaival. Metszőtechnikája sokféle, de mindig
szívesen alkalmazkodik a témához s a monumentalitás érzését éppen úgy ki tudja fe-
jezni, mint a legintimebb lírai hangulatokat. Krollis tagadhatatlanul nagy mű-
vész, s ezt a kis képeskönyv - amelyhez Gunars Klava írt bevezetést - jól
mutatja ki illusztrációs anyagán keresztül sikeresen érzékelteti. Kár, hogy a
nagy exlibrissel nem foglalkozik, mert a lett könyvjegyművészet sokat nyer-
alkotásaival.

ISZKUSSZTVO EKSZLIBRISZA. Katalog vizstavki. Cserepovec 1971, Cserepovec
veszkij Krajevedeszeszkij Muzei. 16°, 72 l.

A Szovjetunióban egyre több hírverő ex libris kiállítással találkozhatunk; ez az eredménye a szovjet kisgrafika színvonalának rohamos emelkedésében és a gyűjtők számának megsokszorozódásában könnyen lemérhető. A Cserepovecban megrendezett kiállítás (Cserepovec Verescsagin szülővárosa Moszkvától északra fekszik a Ribinszki víztároló mellett és mindössze 92.000 lakosa van!) az ex libris legnagyobb propagátorának, Sz.G. Ivenszkijnek köszönheti létrejöttét. A kiállítás katalógusának tanúsága szerint a szovjet ex libris művészet minden valamirevaló tehetségét felvonultatta Favorszkijtól Ratmeren át Kalosnyikovig, de Európa egyéb országainak ex libris művészetét is bemutatta; főleg a csehek, lengyelek, olaszok szerepeltek nagyobb számmal. A magyarok közül Drahos István (2 lap), Kertes-Kollmann Jenő (13 lap) és Stettner Béla (3 lap) adtak izelítőt hazai kisgrafikánkból. Egyébként úgy a szovjet, mint az egyéb európai ex libris művészek alkotásai között nem egy magyar tulajdonos részére készített lap is szerepelt (Sz.G. Ivenszkij: Ex libris Kertész Dénes, József Szuszkiewicz; Ex libris Galambos Ferenc, Vagyim Frolov; Drahos István könyve stb.)

A kis katalógus ügyes bevezetésével, korrekt lapleírásaival és bőséges illusztrációs anyagával a jó katalógus mintaképe lehet.

FOGEDGAARD, HELMER - KÖHLER, JOHNNY : EXLIBRIS I FARVER, 13.
SAMLING. Rudkøbing 1971, Privattryk. Kis 8°, 28 l. (Megjelent 100 szá-
mozott példányban)

Nincsen újév az Exlibris i Farver újabb kötete nélkül s a Fogedgaard-Köhler-féle kiadvány szívesen látott ajándék minden ex libris gyűjtő asztalán. A kis munka - immár 13-ik a sorozatban - az 1971-es év legszebb tíz színes ex librisét kívánja bemutatni s ez a célkitűzés majdnem maradéktalanul sikerült neki. E könyvecske ex librisei közül Yasushi Omoto lapja messzire kimagaslódik; a japán többszínű fametszet legjobb hagyományait az európai kolorizmus legújabb eredményeivel ötvözi. Ladislav Rusek és Dusan Janousek sajátos stílusa a színes lapokon is jól érvényesül, bármennyire is megszoktuk fekete-fehér világukat. Jürgen Linhardt Rasmussen ex librise egyszerűségében is korszerű; mértéktartó színkezelése csak előnyére szolgál. Andruskó Károly kévékkel teli tarlója a magyar alföld nyugalmas szépségét tükrözi és méltán foglal helyet a kötetben. Anna Grmelova - mint mindig - a maga fanyarságában is kitűnőt nyújt. Johannes Johansoo kompozícióiban és színekben egyaránt megnyilvánuló romantizmusa kissé idegenül hat, Edmund Peter egyébként szép munkájában a festőiség dominál a grafikai alapelv rovására. Zbigniew Dolatowski - aki a címlap grafikáját is készítette - olyan harmóniát teremt a szín és vonal között, amely a vonalat csak kiemeli, hatását felfokozza, de nem tolakszik előtérbe. Lev Beketov munkája sem kompozíció, sem a kolorit szempontjából nem nevezhető szerencsésnek; láttunk már sokkal jobb színes lapokat is tőle!

KVINIJUS KATAUSKASIN EXLIBRISTEN NAYTTELY. Joensuu-Suomi 1970-
, Kultuurisuchteiden Ulkomaisten Maiden Kanssa Seura. Keskeny 8°, 12 I.
WYSTAWA EXLIBRISOW SAWINIJUSA KATAUSKASA. Warszawa-Kraków
70, Wilenszki Oddzial Towarzystwa Litewskiej Sztuki Ludowej. Keskeny 8°,
1 I.

Winijus Katauskas ex libriseivel a magyar gyűjtők a budapesti kongresszus
ex libris kiállításán találkoztak először és bár a bemutatott négy lap csak
en kis izelítőt tudott adni a művész munkásságából, nagyszerű grafikai
nyelveit így is meg tudta csillogtatni. Művészetének magas színvonalát, sa-
nos grafikai adottságait a csaknem egyidőben megrendezett finnországi és
magyelországi kiállításai és ezek katalógusai bizonyítják; az előbbi 110, az
utóbbin 125 alkotását láthatta a közönség.

Katauskas 1936-ban született. A vilnai egyetem elvégzése után (1962)
vilnai Képzőművészeti Akadémiát is elvégezte (1965). Sokirányu grafikai
munkásságában az ex libris előkelő helyet foglal el s időig mintegy 300 ex
libris fűződik a nevéhez. 1967 óta Vilniusban, Moszkvában, Tallinban, Kau-
kazban és Budapesten szerepelt kisgrafikáival különböző kiállításokon.

Katauskas ex libris művészetét - hasonlóképpen a többi, jelentős lit-
ván ex libris művészhez - a formai és technikai modernség egyéni megvaló-
sítása jellemzi. Legtöbb ex librise rézkarc, de dolgozik plasztikban és lino-
lithán is. Az expresszionizmusból indult ki, de művészetében a szürrealizmus
szuralkodó, azonban a valóságból is mindig megőriz annyit, hogy az ex
libris hivatását betölthesse. Asszociációképessége bámulatos, op-art-os kísér-
letek is egyéni kivitelezésben jelentkeznek. Grafikai anyanyelvében nagy
szerepet játszik a groteszk alaphang, amely néhol Hieronymus Bosch-i magas-
ságig emelkedik. Kmielauskas. Kisarauskas és Didelyté mellett méltán so-
tatjuk az egyre nagyobb sikereket arató litván kisgrafika legjobbjai közé.

EXLIBRIS VAN KUNSTENAAR VOOR KUNSTENAAR. Een keuze uit de
verzameling van Johan H.A. Jansen den Haag. Apeldoorn 1971, Van Reekum
verij. Haránt 8°, 24 I.

Apeldoorni Van Rejkum Galéria 1971. novemberében igen érdekes ex lib-
ris kiállítást mutatott be az érdeklődőknek az előnyösen ismert holland gyűj-
tő Johan H.A. Jansen gyűjteményéből: Kiváló ex libris művészeknek kivá-
lasztott alkotók (írók, muzsikuskok, képzőművészek, tudósok stb.) részére készített
ex libriseit helyezte közszemlőre. Osztrák, belga, svájci, csehszlovák, né-
met, spanyol, francia, olasz, norvég, holland, lengyel, svéd, szovjet
és magyar művészek szerepeltek a kiállításon; a magyarok közül Fery Antal,
Kovács Márta, Diskay Lenke, Drahos István, Bordás Ferenc, Kaveczky Zol-
tán, Kőhegyi Gyula, Menyhárt József, Nagy Árpád, Rákóczy Ferenc, Stett-
Béla, Gy. Szabó Béla, Tempinszky István, Török János, Vadász Endre
és Marga Mátyás lapjai szerepeltek a kiállított anyagban. A laptulajdonosok
közül olyan nevekkkel találkozhatunk, mint Aldous Huxley, Thor Heyerdal, Pa-
wowski, Hacsaturján, Erna Sack stb. Kár, hogy a szép kiállítású katalógus
illusztrációja között magyar egy sem akad.

RUSEK, LADISLAV : KVÉTNY. Olomouc 1971, Krouzek Sbératelu Grafika pri Univerzitě Plachého v Olomouci. Keskeny 8°, 6 t. mappában.

Az olomouci Palacky Egyetem Grafikabaráti Köre 1971. évi illetménykötetébe Rusek hat linometszetű, virágokat ábrázoló munkáját nyújtja át a grafika barátainak. A rózsza, az orchidea és a többi virág fekete-fehérben is valós ábrázolást nyújt és nemcsak a kérdéses virágok szépségét adja vissza, de tükrözi Rusek kivételes grafikai felkészültségét, egyéni művészi adottságait is, ami kötet feladat mellett nem könnyű teljesítmény. A kis mappa lapjai jól beleillenek Rusek megbecsült grafikai munkásságába.

RÖDEL, KLAUS: BIBLIOGRAFI OVER EUROPAEISKE KUNSTNERES EXLIBRIS. 1968. Frederikshavn 1969, Rödel. Ivrét. 42 (2) l.

Rödel munkájának 1967. évi kötetével kapcsolatban már megírtuk, hogy vállalkozása: évről-évre közzétenni Európa vezető exlibrisművészeinek termését - a gyűjtők szempontjából igen hasznos feladat, célját azonban csak akkor érheti el, ha folytatása is lesz. Ime a folytatás: az 1967. év exlibristermésé után most 1968. év exlibris-termését tekintheti át mindenki, akinek a kötet rendelkezésére áll. A teljességre természetesen ezuttal sem tart igényt (s ennek is nem annyira a kötet összeállítója, mint inkább a művészek egy részének közömbössége az oka) mégis nélkülözhetetlen mindazoknak, akik a gyűjtéssel komolyan foglalkoznak, vagy az exlibris fejlődését figyelemmel kísérik.

A kötetben a holland művészeket Andriessen, Battermann, Reitsma-Vanlenca, Ru van Rossem, a jugoszlávokat a magyar Andruskó Károly (366 lappal), a szovjetunióbelieket Arras, Frolov, Goljakovszkij, Kalasnikov, Kaljau, Keerend, Kera, Kisarauskas, Kolka, Kozlovskij, Krus-Heling, Kuusk, Lepp, Mäger, Nagovizin, Okas, Ploompuu, Ratner, Silkin, Soom, Tolli, Tonisson, Upitis, Väljal, Valter, a lengyeleket Brandt, Benedyktowicz, Borowczyk, Dolatowski, Dretler-Flin, Golebniak, Jakubowski, Januszkiewicz, Kalczynska, Sopocko, Wroblewska, a dánokat Bauditz, Blaesbjerg, Maly, Nielson, Peter, Simonsen, a cseheket Beran, Bouda, Cinybulk, Florian, Houra, Janásek, Jirincova, Rusek, Vlodek, a két Németországból származókat Bewersdorff, Beyer, Blossfeld, Bungter, Dast, Koch, Naha, H. Ott, N. Ott, Preusse, Schmidt, az osztrákokat Feil, Hofer, Kisslinger, Pickert, Schöner, Stauf, Stumvoll, Volkamer, a belgákat Gastmans, Gaudaen, Vermeylen, a franciákat Meyer, az olaszokat Tramontin, Uboldi, Remo Wolf, Zetti, a magyarokat pedig Bordás Ferenc (13 lappal), Diskay Lenke (24 lappal), Fery Antal (20 lappal), Kertes-Kollmann Jenő (150 lappal), Menyhárt József (2 lappal) és Tempinszky István (13 lappal) képviselik. A kötetben szereplő művészeket illusztrációkban az 1968-as év legjobb lapjai mutatják be, amelyek között sok rézkarcot és kétszinyomatu fa- illetve linometszetet is találhatunk.

A könyvhöz - amely magánvállalkozás - csak gratulálni lehet.

Galambos Ferenc

R É S U M É

Dans l'article premier FERENC GALAMBOS commémore l'activité de Sándor Siklóssy (1881-1951), historien de la civilisation, célèbre connaisseur d'ex libris, dont l'activité fut développée dans le premier tiers du XXème siècle. Depuis 1899 il était membre, puis directeur du Bureau de Sténographie au Parlement Hongrois, mais cette fonction n'était pas suffisante à son intérêt intellectuel. Il était le fondateur et directeur de la Guilde Saint Georges et éditeur de la revue "A Gyűjtő" (Le Collectionneur). Il publia environ 20 ouvrages divers. Dans son livret "Collection des petits objets" il donne des conseils utiles aux collectionneurs moins riches. Dans son livre "Le pèlerinage de l'art à Vienne" (1919) il publie un acte d'accusation contre la tyrannie exploitante des Habsbourgs. En 1921-1922 il publie sa grande oeuvre en deux volumes: "Les moeurs de l'ancien Budapest". Il s'intéressait aussi à l'histoire du sport. Dans son oeuvre "Le millénaire du sport hongrois" il a écrit une encyclopédie fondamentale de ce thème. Dans un autre volume de 100 pages il traite: "Comment Budapest fut édifiée?" (1921). Dans ses articles publiés dans diverses revues il s'occupe de trois territoires de la civilisation: les artistes contemporains, l'histoire des arts décoratifs et l'histoire de la collection des oeuvres d'art. Il appartient aux plus grands exlibrisologues de Hongrie. Il organisa en 1913 à Budapest la deuxième exposition internationale de l'ex libris. A cette occasion il publia en trois variations excellentes: "L'ex libris en Hongrie et à l'étranger". Il décédait le 19 juin 1951. Nous ne connaissons pas les dimensions de sa collection, après sa mort elle fut dispersée. Le culte de sa mémoire est un devoir irrémédiable des collectionneurs.

ANDOR SEMSEY dédie son article "Les ex libris fleuris" aux ex libris qui représentent des fleurs (P.6.). Le premier ex libris hongrois fut créé en 1870 par le cardinal Szelepcsényi. Sa pièce unique se trouve dans la Bibliothèque d'Innsbruck. Les fleurs diverses figurent très souvent sur les ex libris de nos contemporains. Un ex libris fleuri peut faire l'allusion à la profession, au nom du propriétaire, à la région qu'il habite. La fleur la plus souvent représentée est la rose. L'auteur énumère plusieurs exemples de l'usage des fleurs sur les ex libris créés par des artistes hongrois et étrangers. La plus récente exposition des ex libris fleuris en Hongrie fut organisée par l'auteur en 1950 à Debrecen.

Dans son article "La collection d'ex libris du Musée des Arts Décoratifs" (P.15.) Mme MIHÁLY WEINER, directeur en chef en retraite du Musée des Arts Décoratifs, raconte l'histoire de leur collection. Les premiers ex libris du Musée de Budapest furent acquis en 1903. La première collection donnée au Musée était la collection de Kálmán Rozsnyay comptant 2000 pièces. En 1931 le Musée acquit la collection de Carl Kühnemann, dont la plupart représente l'art allemand. Après la modeste donation d'Alajos Hüllrigl l'accroissement de la col-

lection fut ralenti et durant 50 années sur la collection rien ne fut pas mentionné. C'était en 1969, quand le Professeur Rezső Soó donna sa grande collection au Musée. Sa collection comptait environ 60.000 pièces. A présent Musée continue l'activité de la collection et c'était pour la première dans son histoire qu'il a prêté en 1974 des ex libris pour l'exposition organisée à Manchester sous le titre "L'Art Nouveau en Hongrie".

"Le Musée de Balaton et la petite graphique" - c'est le titre de l'article du Dr. KÁROLY SÁGI, directeur du Musée. (P.19.) La collection de petite graphique du Musée de Keszthely fut fondée par la donation de F. P. L'article énumère les noms des donateurs: artistes et collectionneurs qui enrichi la collection du Musée. Personnellement le Professeur Soó l'a enrichi avec 18.000 pièces. L'auteur donne une description précise de l'arrangement et de l'évidence des pièces graphiques du Musée.

ANTAL ARATÓ, directeur de la Bibliothèque de Jászberény fait connaître l'activité de son institution concernant le collection de la petite graphique. A Jászberény fut déclaré le concours graphique en mémoire du grand chanteur hongrois Mihály Székely qui est né dans la ville. La Bibliothèque organisa beaucoup des expositions importantes. On y a présenté les ex libris représentants des monuments historiques. En l'honneur du cinquième centenaire du livre imprimé en Hongrie la Bibliothèque exposait les xylographies de N.L.Varga concernant l'imprimerie. On publie régulièrement des catalogues de chaque de ses expositions et ces publications bien illustrées sont fortement appréciées par les collectionneurs.

La Maison d'Édition Helikon a inauguré à Budapest en avril 1972 une nouvelle salle d'exposition. Dr. IMRE SOÓS publie un compte-rendu sur deux premières années de la Galerie Helikon. (P.26.) A l'occasion de ses expositions on a présenté sur des expositions individuelles les oeuvres graphiques de Jenő Barcsay, József Somogyi, Ferenc Martyn, Piroska Szántó, László Barta, Károly Raszler, Ádám Würtz, Károly Reich, Ignác Kokas, Tibor Zoltán Arnold Gross et Gyula Feledy. On a encore présenté les créations des artistes suivants: Ferenc Haár (fotos), Tamás Asszonyi (médailles), Béla Kondor (photos), Mária Tury (émaillés) et László Drégely (tableaux).

FERENC GALAMBOS écrit une nécrologie sur l'excellent collectionneur et spécialiste d'Estonie, Paul Ambur qui est décédé le 21 avril 1974, âgé de 70 ans (P.31.). Son activité fut richement commenté dans le numéro du 15 décembre 1963 de notre revue. Depuis là, dans le dizaine d'années passées il développa une activité infatigable. Il était lié d'amitié de nos collectionneurs et artistes et il organisa en 1963 la première exposition de l'ex libris hongrois en l'URSS.

Les pages 32-39 contiennent des nouvelles. Les publications récentes par FERENC GALAMBOS se trouvent sur les pages 41-46.

Megjelent 500 példányban - 4 /A/5/ iv terjedelemben
74300 - DATORG - F.v.: Harkai József

MŰVÉSZ TAGOK

A listán csak Alap-tagok vagy képző,- iparművészeti főiskolát végzettek szerepelnek.

CSZÓDI WEIL Erzsébet Bajcsy-Zsilinszky krt. 11. 1088. Budapest	GÁL Ferenc Mártírok útja 15/17 1024. Budapest	KONSTANTIN László Bajcsy-Zsilinszky ut 33. 1065. Budapest
LAGOTHA Margit Mártírok útja 50/52 1027 Budapest	GRUBER György Várfok u.16-18 1012. Budapest	KOPASZ Márta Bécsi krt. 8-16.E.lépcső 6721. Szeged
ALVÁNYOS Huba Weininger Leo u. 18 1066 Budapest	GYULAI Liviusz Damjanich u.17 1204. Budapest	Malgorzata KOROLKO ul. Marchlewskiego 3/4. Olsztyn. Lengyelország
ORDÁS Ferenc Bánács krt. 5. 1075. Budapest	HAJÓS Éva Árpád fejedelem u. 20. 1023. Budapest	KÓRUSZ József Harcsa u.2. 1023. Budapest
IBIBY Mihály Csalabadság u.92 1065. Budapest	HORVÁTH István Fogarasi park 4. 1148. Budapest	KÓHEGYI Gyula Harmat u.70. 1165. Budapest
BOHÁNY Kálmán Kispesti u. 3. 1025. Budapest	JÓZSA János Móricz Zs.u.6. 4032. Debrecen	LÁNG RUDOLF Néphadsereg u.15. 1055. Budapest
ÓCS Ferenc Kispesti u. 50 1063. Budapest	JURIDA Károly Pelsőc u.6. 1121. Budapest	MARTYN FERENC Toldi M.u.4. 7621. Pécs
SKAY Lenke Kispesti u.11. 1025. Budapest	KARANCSI Sándor Bulv.23. Aug.9/a. Gheorgheni. Románia	MENYHÁRT József Április 4. u.15 4029. Debrecen
RY Antal Kispesti u.7. 1077. Budapest	KASS János Gyöngyház u. 12 1132 Budapest	Gy. MOLNÁR István Kálvária u.3. 2000. Szentendre
ILE Mihály Kispesti u.4. 1022. Budapest	KÉKESI László Mártírok u.31/33 1024. Budapest	MOTTL Román Pál Akadémiei No.4. Oradea. Románia
ACS Gábor Kispesti u.12-14 1078. Budapest	KISS Teréz Harcsa u.2. 1123. Budapest	NAGY Zoltán Thököly u.8. 1076. Budapest
ACSI Mihály Kispesti telep 1070. Szolnok	KONDOR Lajos Vércse u.37. 1124. Budapest	NECHÁNSZKY József Csantavér köz 10. 1146. Budapest

A művészlistát következő számunkban folytatjuk

A KÉPCSARNOK a Magyar Képzőművészek Szövetsége közreműködésével a műkereskedelemben forgalmazott többszörösített grafikák művészi színvonalának emelése érdekében

1974. szeptember 26 — október 5.

között élenjáró művészeink alkotásainak bemutatására

ORSZÁGOS GRAFIKAI HETET

rendez.

A bemutatók ünnepélyes megnyitására Budapesten, a Csontváry teremben, szeptember 26-án délután 5 órakor kerül sor.

Azonos anyaggal ugyanaznap nyílnak meg a bemutatók a KÉPCSARNOK vidéki termeiben:

Békéscsaba	Nyíregyháza
Debrecen	Salgótarján
Eger	Szeged
Győr	Szekszárd
Miskolc	Szolnok
Kaposvár	Szombathely
Nagykanizsa	Zalaegerszeg